JAVA-BODE.

NIEUWS-, HANDELS-, EN ADVERTENTIE-BLAD VOOR NEDERLANDSCH-INDIE.

A°. 1860. Zaturdag, 7 Januarij. N°. 2.

Hoofd-Bureau. Te *Batavia* bij H. M. VAN DORP; te *Samarang* bij DE GROOT, KOLFF & Co. en G. C. T. VAN DORP; te *Soerabaija* bij LE ROY & Co.; te *Pasaroean* bij WEIJERMANS & Co., te *Cheribon* bij BLOK & RUZETTE; te *Tagal* bij Mevr. de Wed. G. M. VAN DORT; te *Soerakarta* bij VELTMAN & Co.; te *Madioen* bij G. A. HOGENRAAD; te *Padang* bij H. R. VAN WIJK, Rzn.; voor de *Buitenbezittingen* bij de Agenten der Stoomschepen van den Heer W. CORES DE VRIES en voor *Nederland* bij J. NOORDENDORP, Pijpenmarkt te Amsterdam.

Prijs per half jaar voor *Batavia*............ ƒ 12,50.
» » » » *Java*............ » 15,—.
» » » » *Buitenbezittingen*............ » 17,50.
» » » » *Nederland*............ » 22,50.
De betaling geschiedt vooruit.—Brieven franco.

De JAVA-BODE verschijnt op Woensdag en Zaturdag van elke week, voor posttijd.

De prijs der **Advertentiën is 50 cents** voor de Vijf woorden.
Bij eerste of meerdere herhaling 25 » » » » »
Behalve het Zegel voor den Lande.

Bij deze Courant behoort een
BIJVOEGSEL.

BEKENDMAKING.

Ingevolge bekomen last wordt bekend gemaakt, dat Zijne Excellentie de Gouverneur-Generaal gewone audientie zal verleenen op Maandag den 10den Januarij 1860, des morgens te negen uren, aan het gouvernements hôtel te Rijswijk.

Belanghebbenden gelieven hunne aanvragen om audientie, onder duidelijke bekendstelling van namen en titels, te rigten aan den ADJUDANT VAN DIENST.

BUITENZORG, 26*sten December* 1859. *De Majoor-Adjudant*, R. F. DE SEIJFF.

EXTRACT *uit het Register der Besluiten van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indie.*

BUITENZORG, *den 3den Januarij* 1859, (No. 1.)
(*Staatsblad no.* 1.)

Gelezen, enz.
Den Raad van *Nederlandsch-Indie* gehoord;
Is goedgevonden en verstaan:

Ten gevolge der daarstelling van eene onderzeesche telegraafverbinding tusschen Muntok en Palembang, het voorloopig tarief voor het overbrengen van telegrafische berigten met den onderzeeschen telegraaf tusschen Batavia, Muntok en Singapore, gearresteerd bij besluit van 21 November 1859, no. 3 (staatsblad no. 97a), aan te vullen, als volgt:

van Batavia naar Palembang of omgekeerd	ƒ 5:—
van Singapore naar Palembang of omgekeerd	» 5:—
van Muntok naar Palembang of omgekeerd	» 2:50

Afschrift, enz.

Ter ordonnancie van den Gouverneur-Generaal:
De Algemeene Secretaris,
A. LOUDON.

Bij beschikking van Zijne Excellentie den Minister van Staat, Minister van kolonien, van den 20sten Julij 1859, litt. A, no. 3, is aan den kapitein luitenant ter zee N. baron Gansneb genaamd Tengnagel, laatstelijk chef van het beheer over de gouvernements schoeners en kruisbooten in Nederlandsch-Indie, thans met verlof in Nederland, verleend eene verlofsverlenging voor den tijd van zes maanden.

Bij missive van Zijne Excellentie den Minister van Staat, Minister van Kolonien, van 9 November 1895, litt. C, no. 5/1387, is aan het Indisch bestuur de mededeeling gedaan, dat door Z. M. den Koning aan den gepensioneerden ridmeester bij het regiment Oost-Indische kavallerie H. van der Vlugt magtiging is verleend tot het dragen van de St. Helena-medaille, hem door de Fransche regering geschonken.

Civiel Departement.

ONTSLAGEN:

Eervol, als adsistent-resident van Soemadang en Soekapoera, W. A. Jellinghaus, ten gevolge van de splitsing der adsistent-residentie.

BENOEMD:

Tot adsistent-resident van Soemedang en Limbangan (residentie Preanger Regentschappen), W. A. Jellinghaus.

Tot griffier bij den landraad der stad en voorsteden van Samarang, de ambtenaar der eerste klasse mr. J. G. Timmermans, thans werkzaam op het parket van den officier van justitie bij den raad van justitie aldaar.

Tot beheerder van den tijdbal en het telegraaf bij den havendepartement te Batavia, D. O. Schwencke, thans belast met de waarneming dier betrekking.

Tot lid der subcommissie van onderwijs te Pasoeroean, W. H. Wijnmalen, kontroleur der tweede klasse bij de landelijke inkomsten en kultures.

Tot kommies ontvanger der inkomende en uitgaande regten, tevens havenmeester te Priaman, de opziener der eerste klasse bij de kultures ter Westkust van Sumatra, F. van Ginkel.

Tot kommies ontvanger der inkomende en uitgaande regten, tevens havenmeester te Natal, de kommies bij den ontvanger der inkomende en uitgaande regten te Padang, J. F. C. Leijder.

Magtiging verleend:

Tot uitreiking aan den partikulieren geneesheer te Bodjonegoro G. A. Magnin, eener akte van toelating tot uitoefening der genees- en heelkundige praktijk in de afdeeling Toeban (residentie Rembang).

BIJ DE LANDELIJKE INKOMSTEN EN KULTURES.

Benoemd:

Tot controleur der eerste klasse, G. van de Poll, laatstelijk controleur der tweede klasse, onlangs van verlof uit Nederland teruggekeerd.

Bevorderd:

Tot controleurs der eerste klasse, de controleurs der tweede klasse A. J. L. van Hemert en J. A. Hoorn.

Tot controleurs der tweede klasse, de controleurs der derde klasse mr. B. J. van Dijk en jhr. mr. O. E. van Nispen.

BIJ HET BINNENLANDSCH BESTUUR TER WESTKUST VAN SUMATRA.

Bevorderd:

Tot controleur der tweede klasse, de controleur der derde klasse A. Pruijs van der Hoeven.

Benoemd:

Tot controleur der derde klasse, de ambtenaar der tweede klasse voor de dienst in Nederlandsch-Indie C. de Haan, thans ter beschikking van den Gouverneur van Sumatra's Westkust, en de opzieners der eerste klasse bij de kultures J. C. Schoggers en W. Brans.

Schutterijen enz.

Goedgekeurd:

dat door den Gouverneur van Celebes en Onderhoorigheden

BIJ DE SCHUTTERIJ TE MAKASSAR,

Is Ontslagen:

Eervol, de kapitein kommandant J. A. Bakkers.

Is Benoemd:

Tot kapitein kommandant, de eervol ontslagen luitenant-ter-zee A. van Kerkwijk, thans havenmeester te Makassar.

Door de hieronder genoemde autoriteiten zijn de volgende beschikkingen genomen;

Door den Directeur der burgerlijke openbare werken, gedurende de maanden November en December 1859.

Ingetrokken:

De beschikking, waarbij de opzigter der derde klasse P. W. Haack van der Goes is overgeplaatst van Cheribon naar Batavia.

Overgeplaatst:

Van Cheribon naar de hoofdplaats Samarang de opzigterer derde klasse P. W. Haack van der Goes.

Door den Ingenieur der Gouvernements telegrafen, gedurende de maanden November en December 1859,

ONTSLAGEN:

Op hun verzoek, eervol, de leerling-telegrafisten J. P. Koster te Magelang en J. N. van den Worm te Weltevreden.

BENOEMD:

Tot leerling-telegrafisten:
te Tagal, A. L. H. Artnz, en
te Samarang, C. B. J. Lucas.

OVERGEPLAATST;

Van Cheribon naar het hoofd-bureau te Weltevreden, de telegrafist R. Boenisch.

Van Serang naar Cheribon, de leerling-telegrafist J. Brondsema.

Van Weltevreden naar Serang, de leerling-telegrafist C. C. W. Wruck.

Van Magelang naar Poerworedjo, de leerling-telegrafist D. D. Vermeor.

Van Poerworedjo naar Magelang, de leerling-telegrafist C. J. P. van Zwieten.

Van Poerwakarta naar Magelang, de leerling-telegrafist L. H. G. Ehrhardt.

Van Weltevreden naar Palembang, de telegrafist A. Streijff.

Door den adsistent resident van Banjoewangi, gedurende de maand November 1859.

BENOEMD:

Tot pakhuismeester en eersten klerk op het adsistent-residents bureau, tevens griffier bij den landdraad aldaar, de geëmploijeerde bij het etablissement van landbouw te Soekaradja F. Schalk.

Militair Departement.

ONTSLAGEN:

Op zijn verzoek, eervol, uit Z. M. militaire dienst, met behoud van regt op pensioen, de majoor der infanterie J. W. C. van Langen.

VERLEEND:

Een tweejarig verlof naar Nederland, wegens ziekte, aan den luitenant kolonel der infanterie C. Meijer, den majoor der genie E. A. Haitinck, den kapitein der infanterie A. L. Th. Veenhuijzen, den eersten luitenant kwartier meester W. van Baasbank, en den officier van gezondheid der derde klasse J. N. Jorritsma.

Een tweejarig verlof naar Nederland, aan den kapitein der infanterie H. F. van der Ree.

De eerste Israëliet in het Oostenrijksche leger.

Er was een tijd in Oostenrijk, dat een groot vraagstuk ieders geest bezig hield; dit vraagstuk was: de emancipatie der Israëlieten. Keizer Joseph II had voor de Protestanten in Hongarije eene acte van tolerentie uitgevaardigd. De vorst, die een zoo zwaarwigtig feit had volbragt, kon, men gevoelde dit algemeen, de vraag betreffende de emancipatie der Israëlieten niet langer onaangeroerd laten, met iederen dag zag men eene keizerlijke beslissing ten deze te gemoet. Een ieder geloofde des keizers bedoelingen te kunnen doorgronden; van daar dan ook, dat deze aangelegenheid overal werd besproken. Het hevigst echter werd over deze vraag geredetwist in het zoogenaamde »Hugelmannsche koffijhuis," naast de ophaalbrug in de Leopoldstadt, waar toenmaals vele Israëlieten gewoon waren bijeen te komen. Het *Wienerische Diarium*, een nieuwsblad, dat destijds tweemaal per week verscheen, werd daar voorgelezen, en de vrijmoedigheid, waarmede het de vraag der emancipatie behandelde, maakte daar een aangenamen indruk. Het was geen geheim, dat mijnheer von Sonnenfeld, een verlicht staatsman, die van Israëlitische ouders afstamde, in het *Diarium* schreef, en men geloofde algemeen, dat deze uitstekende regtsgeleerde van de Weener faculteit, die met het ontwerpen van eene wet tot tolerantie der Israëlieten belast was, het publiek in dit blad eenige aanwijzingen over den geest van het te verwachten patent wilde geven.

Op zekeren dag bevond zich in het gezelschap bij Hugelmann een heer, die aan den woordenstrijd zeer levendig deel nam, en zich als een waar verdediger van de regten der Israëlieten deed kennen. Deze heer was bij geen der aanwezende Israëlieten bekend, doch zij hadden weldra achting voor hem opgevat, want hij sprak met overtuiging, met warmte en eenvoudigheid en had een zeer innemend en edel voorkomen.

»De keizer moest u hooren spreken," zeide een der bezoekers tot den vreemdeling, »hij zou zich over u verheugen. Gij zijt zoo verstandig, dat gij minister kondet zijn." De vreemde heer glimlachte en zette zijn gesprek voort. Een bejaard Israëliet, met een langen, sneeuwwitten baard, naderde nu den spreker, en vroeg hem, of hij hem niet behulpzaam kon zijn, om een gehoor bij den keizer te verkrijgen.

«Dat is zeer gemakkelijk," hernam de vreemdeling »gij behoeft slechts naar het bureau van den controleur te gaan, waar de keizer dagelijks audiëntiën verleent; gij zult zeker een open oor bij hem vinden."

»Zoudt gij mij niet derwaarts kunnen vergezellen?" vroeg de Israëliet, »ik geef u vijf gulden. Ik ben niet te wel bespraakt, geraak ligt in verlegenheid, terwijl gij daarentegen zeer welsprekend zijt."

De vreemde heer verklaarde zich bereid, den Israëliet deze dienst te bewijzen, onder voorwaarde, dat hij hem eerst behoorlijk op de hoogte der zaak moest brengen.

De Israeliet was natuurlijk terstond daartoe bereid, en verhaalde zijne geschiedenis. »Ik heet Simon, en woon te Brandeis, bij Praag. God heeft mij met alles gezegend, ik ben rijk en in de wet bedreven; slechts één mijner wenschen bleef onvervuld. Mijne vrouw, die ik bemin, schonk mij geene erfgenamen. Daarom deed ik Gode de gelofte, dat, wanneer Hij mij mannelijke nakomelingen zou schenken, ik mijn oudsten zoon, gelijk Abraham zijn zoon Isaak, Hem ten offer zou brengen. God verhoorde mijn gebed en schonk mij vier zonen. Toen mijn oudste zoon, dien ik Isaak noemde, 18 jaar oud was, dacht ik er aan, hem Gode ten offer te brengen; doch ik wist niet, hoe ik dit zou aanleggen, naardien menschenoffers in onzen tijd verboden zijn. Ik begaf mij derhalve naar rabbi Ezechiël, te Praag, en gaf hem kennis van mijne verlegenheid. De rabbi sprak:

»»Wanneer gij eene gelofte gedaan hebt, moet gij haar ook nakomen. Gij hebt beloofd, uw zoon Gode ten offer te brengen; gij moet het ook doen. In Godes plaats is echter de overheid, begeef u dus tot haar, geef haar uw zoon, en dat zij met hem doe, wat haar goeddunkt. Uw zoon moet soldaat worden."

(*Wordt vervolgd*)

10den Januarij aanstaande eene uitbesteding zal worden gehouden voor den overvoer in den [illegible]estmoess[illegible]

4000 ton [illegible]
1000 » » [illegible]a.
1000 » » [illegible].
500 » » [illegible].
800 » » G[illegible]alo.

De voorwaarden [illegible] voor [illegible] ter inzage op de reside[illegible]kantoren te [illegible] en te Soerabaija.

Overvoer van Zout.

De directeur der producten en civiele magazijnen maakt bekend, dat door den resident van Soerabaija op Dingsdag den 21sten Januarij 1860, des voormiddags te tien uren, ten bureele van dien hoofdambtenaar, overeenkomstig het reglement op het houden van uitbestedingen (staatsblad 1829 no. 67) in het openbaar zal worden uitbesteed, het transport van zout van de hoofddepôt-pakhuizen te Sumanap en te Grisse naar de natenoemen pakhuizen, namelijk:

A. *Uit de hoofddepôt-pakhuizen te Sumanap:*

1310 koijangs naar Cheribon.
1060 » » Tagal.
760 » » Pekalongan.
3930 » » Samarang.

B. *Uit de hoofddepôt-pakhuizen te Grissee:*

870 koijangs naar Indramaijo.

De voorwaarden liggen ter inzage op de residentiekantoren te Batavia, Samarang en Soerabaija.

Bij de directie der producten en civiele magazijnen bestaat gelegenheid tot plaatsing van een klerk op eene bezoldiging van ƒ 50 's maands.

Geschiktheid voor redactiewerk is eene aanbeveling.

Indiineerenden worden verzocht zich voorzien van hun handschrift persoonlijk bij gemelde directie aantemelden.

De ondergeteekende, assistent-resident voor de policie der stad en voorsteden van Batavia, brengt ter kennisse van de ingezetenen, dat de wijkmeester van de 14de wijk tijdelijk verhuist is naar Kebon Siri, en wel in het huis tegenover de gardoe aldaar.

De ingenieur der gouvernements telegrafen in Nederlandsch-Indie brengt bij deze ter algemeene kennis, dat de telegraafkantoren te Muntok en Singapore op heden voor de publieke correspondentie zijn opengesteld.

De directeur van 's lands drukkerij geeft aan de belanghebbenden kennis, dat, ter voorkoming van moeijelijkheden geene particuliere advertentien *anders* dan tegen *dadelijke betaling* zullen geplaatst worden, moetende dezelve, naar luid van art. 37 van het Reglement voor de lands drukkerij, gearresteerd bij 's Gouvernements besluit van 26 November 1859 no. 5 (Staatsblad no. 99) daags vóór de uitgifte der Courant, des ochtends vóór 9 uren aan de drukkerij zijn ingezonden.

Oproeping van Crediteuren.

In de Javasche Courant van heden worden opgeroepen de debiteuren en crediteuren in de navolgende boedels:

Door de gemagtigden te Batavia, der erven van wijlen den heer Matthijs de Clercq, in leven geëmploijeerde van de factorij der Nederlandsche handelmaatschappij.

Aangekomen Vreemdelingen

van den 4 tot en met den 6 Januarij 1860.

MARINE HOTEL. J. C. Ruige, van Amsterdam. — Hoeksma, van Idem. — P. Cumacher, van Lissabon. — Victoire Mageet, van Idem. — F. Hagute, van Idem. — A. Marquis Pereira, van Idem. — Joses C. Basti, van Idem.

HOTEL DES INDES. J. A. Kruijmel, Echtgenoot en een kind van Nederland. — E. D. Barling, van Pruissen. — L. Confurius, van Nederland. — Loeffler, van Duitschland. — H. E. Seineur, van Idem. — Guijot, van de Reede — van Meerverden, van nenland. — A. R. Pumbler, van de Reede. — J. B. Risley, van Engeland. — A. Zenga, van New-York. — M. L. Justok, van Idem. — F. Pelieu, van Frankrijk. — P. E. Anderson, van Binnenland. — E. Legendre, van Frankrijk. — G. Guinde, van Buitenzorg. — S. Saap, van Schotland. — van Beusechem, van Samarang. — C. Mekern, van Idem. — W. Haashemke, van Idem — von Leschen, van de Reede. — Bentheim Reddingius, van Idem. — W. E. F. J. A. 't Hooft, van Nederland. — H. P. F. Hoijer, van Idem. — Trip en Echtgenoot, van Idem. — F. H. Heijting, van Idem. — C. P. Heijligers, van Idem. — van Rijn C. van Alkemade, van Idem. — Manad de Froideville, Echtgenoot, 8 kinderen, en een Gouvernante, van Idem. — Mejufv. Hanas, van Idem. — D. Webb, van Idem. — D. D. de Vriese, van Idem. — Forbes, van de Reede. — W. L. C. Buijs, van Idem. — H. S. van Hien, van China. — A. Tholen en Echtgoot, van de Reede. — C. R. D. Guijot, van Idem, — van Loenen en Echtgoot, van Molukkos. — H. Calicher, van Buitenzorg. — Jhr. A. P. Meijer, van de Reede. — Jijstuk, van Idem. — Paije, van Padang. — Holtburg, van Idem. — Wiesman, van Batavia. — Guijot, van Padang. — Sawachaga, van Spanje.

HOTEL WILLEM II. Mentz, van Batavia. — van Noorden, van Idem. — Kiel, van Nederland.

JAVA HOTEL. H. von Leschen, van de Reede. — C. H. Russ en Familie, van Santos. — G. W. Pronkes en Familie, van Probolingo. — B. Jensen, van Soerabaija.

Vertrekkende Personen.

Luitenant-Kolonel C. Meijer en familie. — G. Stelling. — Majoor der genie E. A. Haitink en familie. — P. Berliner en kinderen.

Advertentiën.

MILITAIRE SOCIETEIT CONCORDIA

Algemeene Vergadering

op Zaturdag den 7den Januarij 1860.

Namens de Directie
De Secretaris
(12) BRUGMAN.

Theatre Français de Batavia.

LUNDI, 9 Janvier 1860.

Relâche.

Par indisposition de plusieurs Artistes.

A l'ètude pour le mois prochain:

MARIE DE RUDENZ.

Grand-Opéra en 4 Actes et 6 Tableaux,
Musique de Mr. GUILLE DE St. SIMON, premier et deuxième chef d'Orchestre du Théâtre.

à l'Étude pour le Troisième mois de l'abonnement:

Zampa, l'Ambassadrice et le Naufrage de la Méduse.

Le Directeur Gérant,
(54) VAN KINSBERGEN.

MILITAIRE SOCIETEIT CONCORDIA.

Thé dansant

Op Zaturdag den 14 Januarij.

Namens de Directie:
De Secretaris,
(60) BRUGMAN.

ALGEMEENE VERGADERING

der bank, op Dingsdag den 10den Januarij e. k., ten einde over **uitgifte van nieuwe aandeelen** en over het **Reservefonds** te beraadslagen.

De Secretaris:
J. VAN LENNEP.

BATAVIA, 17 *December* 1859. (4072)

APPARTEMENTEN

te huur,

gemeubileerd of ongemeubileerd

bij
Mevrouw de Wed. C. J. BODEMAN,
op koningsplein tegenover de race loods.
(30)

VAN RIET & TER GOUW,

belasten zich voor den vervolge met het houden van

VENDUTIEN,

waartoe zij zich beleefdelijk aanbevelen. (51)

VERKRIJGBAAR

MILITAIRE VERSIERSELEN.

EPAULETAEN en FOURAGÉRES kunnen van rang veranderd en Schoongemaakt als ook SJERPEN geverwd worden.

Ook worden vervaardigd alle soorten van KOORDEN, KWASTEN, FRANJES, GARNITUREN voor Dames handwerken, KNOOPZIJDE, GOUD, ZILVERDRAAD, enz.

Tevens wenscht de ondergeteekende de aandacht te vestigen van H. H. Ambtenaren en Officieren, dat hunne Gouden, Zilveren Borduursels kunnen worden schoongemaakt als nieuw, zonder het Laken te beschadigen, terwijl het Borduursel jaren even mooi blijft.

(43) L. KUIJK. — *Bazaar Baroe.*
BATAVIA.

In Commissie ontvangen:

eene zoo goed als nieuwe

BENDIE,

met oliebussen en Engelsch lederen kap.
Te bezigten bij den Rijtuigmaker.
(33) FROMBERG.

Per HOLLANDIA

Ontvangen:

Een factuur Fransche

PROVISIEN,

als

PETITS POIS,

CHAMPIGNONS, CELERI, Artichauds, Julienne Soep, Lamproie, Paté de foie d'oie Truffé, CÉPES à L'HUILE, SARDINES, Gelées Assortis, beste Vanille

CHOCOLAAD,

Olyven farces en op zout, Vinaigre à L'estragon, Pruimen
in groote en kleine flesschen.

VERMICELLIE, MACARONI

en

Pâte d'Italie in kistjes, enz.

(46) LEROUX EN Co.

Ontvangen:

Tann's Patent

BRANDWAARBORGKASTEN,

Adam's patent

Revolving Pistolen,

Engelsche, Duitsche en Luiksche Dubbelde

JAGTGEWEREN,

Engelsche

WAGENTUIGEN,

voor groote paarden.

Fraaije Hoofdstellen voor Dames Rijpaarden, Engelsche Toilet- en Schrijfnecessaires, Scheermessen, Pennemessen, Scharen, enz.

TOONEEL- EN ZEEKIJKERS,

Lund's patent Potlooden, Teekenboeken, Verfdoozen, enz.

Brown's patent

Mailstoelen & Veldbedden,

bij
(26) JOHN PRYCE EN Co.

OGER FRÈRES,

hebben de eer hunne begunstigers te berigten, dat zij per *Hollandia* van Parijs hebben ontvangen:

een keurig factuur:

NOUVEAUTÉS,

bestaande uit:

eene groote sortering

LAKEN STOFFEN,

voor rokken en paletots,

twines, zwart satijnen broekenstoffen, tricots nouveauté, zijden en piqué vesten, hoeden, degens,

BORDUURSELS EN W KNOOPEN VOOR AMBTENAREN,

een groote keus van

HEEREN-

en

KINDERPETTEN,

witte en bruine stroohoeden, chapeaux Clarence, vilte hoeden naar den laatsten smaak, hemden, ZIJDE en GLACÉ HANDSCHOENEN, BATISTE en gekleurde DASSEN, KNOOPEN voor VESTEN, PALETOTS, enz., wijders Engelsche gekleurde

Gezondheids Flanel.

(40)

Per ontvangen:

1 COUPE (TOM POUCE),

I ALBERT,

uit de Fabriek van J. S. Leliman te Rotterdam, beide smaakvol en met zorg bewerkt.

(29) CASSALETTE & Co.

WISSELS OP AMSTERDAM,

bij de Oost-Indische Maatschappij van Administratie en Lijfrente (Kantoor Batavia).
(58)

S. W. van Hoyezand, Jr.
gewezen deelgenoot der firma

S. B. VAN KLEEFF & CO.,

heeft de eer bekend te maken, dat hij

EENE TOKO

heeft geopend tegen over her Stadhuis plein, en beveelt zich aan in de gunst van het geachte publiek.
Batavia, 3 *Januarij* 1860. (20)

De **Handels-** en **Toko-Zaken** van VAN DER MEULEN & Co., zijn overgedaan aan de heeren *J. J. Winsser* en *G. A. de Lange*, welke haar zullen voortzetten onder de firma

WINSSER, DE LANGE & CO.

Genoemde Heeren hebben zich belast met de likwidatie der firma VAN DER MEULEN EN Co.

BATAVIA, 1 Januarij 1860. (6)

In eene winstgevende zaak ter dezer plaatse wordt een deelgenoot gezocht welke eenig Kapitaal ter uitbreiding kan inbrengen en zich met het houden der boeken kan belasten.

Hierop reflecterende adressere zich onder lett. A. S. bureau van dit Blad. (21)

De **Pangeran van Demak** verlangt een bekwamen

HUIS-ONDERWIJZER

voor zijne kinderen; kennis van de inlandsche talen is geen onmisbaar vereischte. Tot nadere informatie vervoege men zich in persoon of met gefrankeerde brieven bij den Heer *W. de Jong* te Samarang, of alhier bij

(53) H. A. DES AMORIE VAN DER HOEVEN.

MAGASIN

d'objets de Beaux Arts,

à Molenvliet.

L. A. G. Pilastrie et Co.

ont l'honneur de prévenir le public, qu'ils s'occupent aussi à donner la COULEUR de bronze et de CUIVRE, aussi bien que le lustre en blanc, aux OBJETS en PLATRE, soit FIGURES ou CONSOLES, et ceci à des prix MODÉRÉS. (31)

HET COMMISSIEHUIS

van

A. BEDIER,

is verplaatst van de groote Rivier naar de Binnen-Nieuwpoortstraat, in het lokaal laatst geoccupeerd, door de firma Dümmler en Co. (19)

TE KOOP

VOOR

ƒ 2000,--

Een zoo goed als

NIEUW BILLARD

uit de welbekende fabriek van Hunton & Co. Londen,

met alle deszelfs kisten ter verzending, 18 queues en in allen deele compleet;

Lengte 12 voeten.

Breedte 6 „

tevens een fraai rond draaijende lamp met 6 lichten, Matten rondom de Tafel, Tafelkleed, Waterpas, een rond draaijend bord voor het markeren, een ander voor het poel spel, Borstels, in een woord met alle mogelijke vereischten voor een

Compleet Billard spel.

(56) ABEELEN, DENNISON & Co.

Op de Suikerfabriek [illegible] Residentie *Japara*, wordt gevraagd

EEN MACHINIST,

Adres

(5) H. F. MORBOTTER, te *Samarang*.

Er wordt Gevraagd:

Tot waarneming van een Huishouden en tot gezellig verkeer van twee bejaarde lieden, eene **DAME** van middelbaren leeftijd en van fatsoenlijke afkomst doch zonder kinderen.

Degenen die hierop reflecteren, gelieven zich te wenden per *franco* brieven aan het Post-Kantoor te *Djocjocarta* onder letters A. Z. (45)

Gedurende de afwezigheid van den heer **Hester**, zal de ondergeteekende *zijne geneeskundige praktijk* waarnemen.

(44) STEENSTRA TOUSSAINT.

In de betrekking van **Opziener** bij den rijstpelmolen te *Boedhiradja* is reeds

VOORZIEN.

(24) REIJNST & VINJU.

TE KOOP.

HET MARINE HOTEL,

met deszelfs Inventaris

EN

WAGENVERHUURDERIJ.

(65) H. LOUST.

WORDT TE KOOP GEVRAAGD:

DE FRANSCHE

PARTITUUR

van Bélisaire,

OPÉRA *van Donizetti.*

(41) VAN KINSBERGEN.

TE HUUR Met 15 Januarij te aanvaarden, een

HUIS,

op ***Kebon-Sirih***, thans bewoond door den Hoog EdG. heer **RUTERING**, Directeur van Produkten en Civiele Magazijnen.

(5) DUMMLER EN Co.

Het belang van onzen overleden deelgenoot de heer **Gustav Willett**, met Ultimo Junij jl. hebbende opgehouden, is, ter zijner vervanging, gerekend van heden, als lid onzer firma opgetreden de heer **A. J. Anemaet**, die echter te *Soerabaija* gevestig blijft als chef van ons

Kommissie en Administratie-kantoor

ANEMAET & C°.

aldaar.

REIJNST & VINJU.

BATAVIA, den 1sten *Januarij* 1860. (1)

Bij acte op heden voor mij Notaris onder No. 183 gepasseerd, in verband met de acte dd. 30 Sept. 1859 No. 134 voor den Notaris *J. J. Mijnssen* verleden, hebben de Heeren **Johannes Jacobus Winsser** en **Geldolph Adriaan de Lange**, kooplieden te *Batavia*, zich geassocieerd om aldaar den door hen overgenomen handel van de firma **van der Meulen & Co** voort te zetten onder de firma

Winsser, de Lange en Co,

waarvan beide Leden de teekening hebben, terwijl de vennootschap beginnende met **1 Jan. 1860.** voorloopig voor 5 jaren is aangegaan.

Batavia, 31 *December* 1859. HERKLOTS.

(36) *Notaris.*

Ingevolge acten op den 13den dezer onder de Nos. 74 en 76 voor mij Notaris gepasseerd, neemt de vennootschap onder de firma

VAN DER MEULEN & CO.

op heden een einde, en is de liquidatie der zaken opgedragen aan de Heeren

Johannes Jacobus Winsser

EN

Geldolph Adriaan de Lange,

kooplieden te Batavia welke den handel dier firma hebben overgenomen.

Batavia, 31 December 1859.

(35) HERKLOTS, Notaris.

NEDERLANDSCH-INDISCHE

ESCOMPTO MAATSCHAPPIJ.

Algemeene Vergadering

van stemgeregtigde Deelhebbers op Vrijdag den 20 Januarij 1860, des morgens ten 11 ure ten kantore der Maatschappij.

Onderwerpen ter behandeling.

(Art. 16 der Statuten.)

Vaststelling der Balans van het Tweede Boekjaar afgesloten onder ult. December 1859, welke tevens gedurende 14 dagen ter visie ligt voor Deelhebbers.

(Art. 11.)

Benoeming van Drie Gedelegeerden, (waarvan een niet herkiesbaar.)

Benoeming van Twee Kommissarissen, (niet herkiesbaar.)

Namens het Algemeen Bestuur:

TIEDEMAN EN VAN KERCHEM,

Directeuren. (49)

Genezing te Calcutta, van de Jicht door middel van de

HOLLOWAY'S ZALF.

Copij van een' brief den 14 Maart 1859, ontvangen van Babo v. Bussumbee Law, hoofdkommies bij de policie te Calcutta.

Aan Professor Holloway, 242 strand London.

Sir! Sedert verscheidene jaren geregeld lijdende aan jicht of rhumatische pijnen, en alles beproefd hebbende zonder eenige beterschap te bespeuren, ben ik ten laatste tot het gebruik van uwe zalf en pillen gekomen. Ik ben thans zoo gelukkig u met een dankbaarhart te kunnen melden dat ik al spoedig eene groote verligting ondervond, en met het gebruik der medicijnen voortgaan den laatste winter vrij wel was en nu nog steeds in het bezit eener goede gezondheid ben.

Mijnen opregten dank bied ik u daarvoor bij deze aan; ik gevoel niet erkentelijk genoeg te kunnen zijn, voor het voorregt dat ik geniet ten gevolge van het gebruik uwer niet genoeg te waarderen zalf en pillen, en zal alles doen om u bij mijne vrienden aan te bevelen.

De prijzen dezer Zalf en Pillen zijn als volgt:

Doosjes Pillen à *f* 1. — *f* 3. — *f* 5. —

Potjes zalf à *f* 1. — *f* 3. — *f* 5. —

Te Batavia	bij S. B. van Kleeff & Co.
» Banjoemaas	» M. S. Cheriman.
» Poerworedjo	» F. Neumann.
» Soeracarta	» W. Veldman.
» Djocjocarta	» Buijn & Co.
» Salatiga	» F. Kruthoffer.
» Tagal	» Wed. Dort.
» Cheribon	» W. Galistan.
» Cheribon	» M. Blok,
» Samarang	» H. L. de Lyon, de Groot, Kolff & Co. en bij

de hoofdagenten Soesman & Co. (38)

JAVA-BODE.

H. H. inteekenaren op bovengenoemd Blad,

die geneigd zijn met hun abonnement voor het **Eerste half jaar 1860** voort te gaan, worden beleefd verzocht, hiervan zoo spoedig mogelijk aan den Ondergeteekende kennis te geven, en hem de gelden daarvoor ***franco*** toe te zenden, opdat hij in staat gesteld moge worden, de oplage bij tijds te regelen.

Prijs voor het Eerste halfjaar:

voor Batavia	*f* 12,50
„ Java	„ 15,—
„ de Buitenbezittingen	„ 17,50
„ Nederland	„ 22,50

Brieven ***franco*** aan *den Administrateur,*

H. M. VAN DORP.

De Inteekening en storting van het Blad kan ook geschieden bij **Blok en Ruzette** te Cheribon; Mevr. de Wed. **G. M. Dort** te Tagal; **de Groot, Kolff & Co.** en **G. C. T. van Dorp** te Samarang; **Le Roy & Co.** te Soerabaija; **Weijermans & Co** te Passoeroeang; **Veltman & Co.** te Soerakarta, **G. A. Hoogenraad** te Madioen; **H. R. Van Wijk, Rzn.** te Padang; en voor de Buitenbezittingen bij de Agenten der schepen van den Heer **W. Cores de Vries.** (44)

Padangsch Nieuws- en Advertentieblad

uitgegeven te Padang

door

H. R. van Wijk, Rzn.

Prijs per halfjaar

Voor Padang	*f* 7.50
» Sumatra	» 10.—
» Java en Buitenbezittingen.	» 12.—
» Nederland	» 15.—

Inteekening en abonnements gelden worden aangenomen door H. M. VAN DORP.

(4) te *Batavia.*

Bij den ondergeteekende is verschenen en op franco aanvrage onmiddelijk verkrijgbaar:

DE JVANSCHE ALMANAK

voor 1860,

in nieuw formaat, 16mo

MET VERSCHILLENDE BIJVOEGSELEN.

Prijzen franco per post:

Eerste soort, op gewoon papier, ingenaaid in blaauw kardoes, per stuk 90 cents, per 10 stuks *f* 8,00, per 100 stuks *f* 75,00.

Tweede soort, op velijn papier, in gedrukt kartonnen bandje, per stuk *f* 1,30, per 10 stuks *f* 12,00.

Derde soort, op velijn papier, in prachtbandje, *f* 3,00, per 10 stuks *f* 25,00.

(9) G. C. T. VAN DORP.

GELEGENHEDEN

NAAR NEDERLAND

met schepen der Heeren

A. VAN HOBOKEN & ZONEN.

De volgende schepen voortreffelijk uitgerust bevinden zich thans in Indië:

ROTTERDAM, Kapt. Poort } vertrekkende van Batavia
CORTGENE, „ Dunlop } omstreeks medio Februarij.

TWEE ANTHONIJS, Kapt. van Rijn van Alkemade, waarvan het vertrek van **Batavia** kan worden gesteld tegen medio Maart.

voorts worden nog verwacht:

De ZEPHIR, Kapt. de Vries, gezeild 6 October.
„ TRITON, „ Adriaans, zeilree te Brouwershaven,
„ MEDEAH, „ Lourens, die volgens de laatste tijdingen van 8 November nog voor

Rotterdam lag.

Aan boord van elk dezer schepen bevinden zich een geëxamineerd GENEESHEER en eene melkgevende Hollandsche Koe.

(28) adres bij ANEMAET & Co., te Soerabaija.
„ „ REYNST & VINJU, te Batavia.

LIGT IN LADING

naar

TELOK BETONG

(Lampongsche Distrikten,)

Het Ned Ind. 3/m Schoenerschip

ELISE,

kapt. **B. SCHIPPERS,**

om tegen medio Januarij derwaarts te vertrekken, genoemde ***Bodem*** is tevens behoorlijk voor Passagiers ingerigt.

Voor nadere informatiën bij

de Agenten

(2) LANDBERG, BEZOET DE BIE & Co.

Het Stoomschip PADANG.

Kapitein ***A. Guyot.***

Zal den 8 dezer via **Cheribon** en **Samarang** naar **Soerabaija** vertrekken.

Het Stoomschip BANDA.

Kapitein ***Nije.***

Zal den 8 dezer naar **Pontianak** en **Singkawang** vertrekken.

Het Stoomschip Macassar.

Kapitein ***Bosch.***

Zal den 12 dezer naar **Muntok, Riouw** en **Singapore** vertrekken.

Het Stoomschip BATAVIA.

Kapitein ***Kotts.***

Zal 24 uren na aankomst der verwacht wordende LANDMAIL naar **Samarang, Soerabaija, Makassar, Timor Koepang, Delhi** en de **Molukkos** vertrekken.

Nadere inlichtingen te bekomen bij

W. CORES DE VRIES.

BATAVIA, den 7 Januarij 1860. (61)

BIJVOEGSEL
behoorende bij den
JAVA-BODE,
van Zaturdag, 7 Januarij 1860, No. 5.

Het Onderwijs der Javanen.

(*Slot.*)

Wij vervolgen thans, met over het doel en de strekking van het onderwijs dier scholen te spreken.

Er was vroeger sprake, dat de Regering in vereeniging met, of wel door het bijbelgenootschap, scholen op Java zou oprigten. Zij kwam echter later tot de overtuiging, »de leiding dier zaak niet uit haar handen te moeten geven, dat zij die althans niet opdragen moest aan het bijbelgenootschap, dat, hoe ook bezield door den geest van voorzigtigheid, bezwaarlijk zou kunnen nalaten, om aan het onderwijs een godsdienstige strekking te geven. Dit moest intusschen zorgvuldig vermeden worden. Was in al de Indische regerings-reglementen het beginsel van gewetensvrijheid en van bescherming der bestaande godsdienstige gezindten uitgedrukt, dan moest ook de regering zich ten deze zorgvuldig op het onzijdige standpunt handhaven, dat sedert de eerste vestiging der Nederlanders in Indie het hare was geweest."

Ziet daar een groot beginsel, omtrent de door haar op te rigten scholen duidelijk door de Regering uitgesproken, ook door haar gevolgd; geen godsdienstige inmenging van anders-denkenden in het onderwijs, door haar aan de Javanen te geven; daarbij heeft de staat geen godsdienst, staat zij op een onzijdig standpunt tegenover iedere godsdienstige gezindte, beschermt zij die.

Een ander beginsel door haar bij de vestiging dier scholen uitgesproken en steeds gevolgd is dit, dat die vooral ten haren behoeve, tot haar dienst worden opgerigt. De scholen toch zijn "voornamelijk bestemd tot opleiding van Inlandsche ambtenaren."— »Het gouvernement verlangt aanvankelijk een lager onderwijs voor den Inlander, en wel speciaal met het oog op de behoefte van 's lands dienst. Dit dient dus op den voorgrond te staan."

Zoo mag dus op de kweekschool geen sprake zijn van godsdienst, zoo ook niet van godsdienstige ontwikkeling der kweekelingen, moeten zij daarin blijven die zij zijn. Maar hoe treurig is het daarmeê onder de Inlanders gesteld. Ieder weet hoe zeer daarin verbetering hoog noodig is, en vooral voor hen, die bestemd zijn, om de onderwijzers en vormers van het opkomend geslacht te worden. Ik behoef er daarom met geen woord verder over uit te weiden.

En toch schijnen wij vooreerst daarin niets van de kweekschool te mogen verwachten. Immers de hoofdonderwijzer zegt zelf in zijn verslag van 1854: "verwacht iemand van de kweekschool, zoo als die thans nog is, menschen van een verlicht verstand, vrij van alle bijgeloof, zedelijk en godsdienstig ontwikkeld, met één woord vrij van alle gebreken, die men bij de Javanen vindt, ik geloof dat het dien of aan kennis van de inrigting of aan gezond verstand ontbreekt. Het ligt in den aard der zaak, zoodanige kweekelingen kan de school niet vormen. Daartoe toch behoort een opleiding, die niet zoo als thans met 15 of zelfs met 18 jarigen leeftijd aanvangt."

Wij hopen dat een volgend en wel een spoedig volgend verslag ons andere en betere dingen zal kunnen zeggen, dan die wij daar hoorden Immers men zal mij toestemmen, dat zedelijke en godsdienstige ontwikkeling in den onderwijzer, den opvoeder van kinderen, evenzeer een noodzakelijk vereischte zijn, als kennis en bekwaamheid.

Nu ga ik verhalen, wat mij eenigen tijd geleden een Engelsch officier, die van Madras kwam, op de mailboot van Gal naar Singapore, verhaalde. Daar, gelijk ook op de beide andere hoofdplaatsen van Britsch-Indie, te Calcutta en Bombay, wordt door de regering aan de Inlanders gelegenheid gegeven voor hooger onderwijs. Het is alleen verstandelijk: van godsdienst mag daar geen sprake zijn.

De Inlanders hebben hun godsdienst; die moge hun genoeg zijn, althans de staat moet daaromtrent onverschillig wezen. Maar wat is nu het geval. Die inrigtingen van onderwijs hebben vele zeer bekwame, zelfs zeergeleerde Inlanders gevormd, in Gouvernements dienst of elders werkzaam. Doch zij, die thans verstandelijk zoo zeer ontwikkeld en daardoor aan hun voorvaderlijke godsdienst ontgroeid zijn, wijzen die nu ook als bijgeloof af. Ze leerden echter geen andere, geen betere godsdienst of godsdienstbegrippen kennen. Hoe wijs ook in andere dingen, bleven zij daarin zoo dom als kinderen.

En hierdoor is het geschied, dat zij menschen werden zonder godsdienst, wel zoo veel wijzer, maar geenszins zoo veel beter, ja zooveel slechter dikwijls, als zij wijzer zijn dan hun landgenooten, die geen onderwijs ontvingen.

En dit is niets anders dan een noodzakelijk gevolg van zijn oorzaak. De mensch toch, die geen godsdienst kent, in wien de godsdienst geen kracht noch leven te[illegible] is, zal, hoe meer zijn geest met vele kundigheden wordt verrijkt, terwijl men hem godsdienstig-zede[illegible] laat, en dus verstoken laat blijven van de kracht[illegible] zijn kundigheden, zijn verstandelijke vermogens en talenten ten goede aan te wenden, die ten kwade gaan misbruiken.

Is alzoo de inrigting der kweekschool van dien aard, dat het den onderwijzers onmogelijk schijnt, hun kweekelingen zedelijk [illegible]dienstig te ontwikkelen, hoewel wij toch willen [illegible], dat hun woord en voorbeeld in dat opzigt niet [illegible] vrucht voor de kweekelingen zullen zijn; kan [illegible] geen zedelijke en godsdienstige invloed zegenend van daar uitgaan voor de provinciale scholen: wij moesten ons ook overtuigen uit het onderwijs en doel dier scholen, dat ze alleen dienstbaar zijn aan de verspreiding van verstandelijke kennis en kundigheden.

Wij kunnen daarom niet anders, dan in het belang des heils van onderwijs en volk met geheel ons hart wenschen: moge spoedig het betere aan kweekschool en provinciale scholen gegeven worden.

Maar het is niet genoeg, na een wond opengelegd en gepeild te hebben, nu maar heen te gaan, slechts met den wensch van beterschap, van spoedige en goede genezing! Men moet den lijder van ganscher harte ook genezing trachten aan te brengen. Daarom zal men ons dan ook wel veroorloven, voor van dit onderwerp af te stappen, nog het navolgende op te merken.

De regering zegt, wij staan op onzijdig gebied, tegen over de verschillende godsdiensten; daar kunnen en mogen wij niet af. Daarom volstrekt geen godsdienstige, dat is, geen *christelijke* strekking aan ons onderwijs gegeven, 'tgeen het godsdienstig gevoel der kweekelingen, Mahomedanen, zou beleedigen en kwetsen.

De regering kan en mag op haar ingenomen standpunt niet anders spreken. Welnu het zij zoo.

Maar dat onzijdig gebied kan het niet tevens een algemeen gebied zijn voor beiden, voor Christenen en Mahomedanen? Ik bedoel niet in dien zin, dat beiden er elkander, onverschillig voor de godsdienst hunner belijdenis, de hand zouden drukken. Onverschilligheid toch, altijd een groot kwaad, is dit vooral in godsdienst, daarom niet genoeg te veroordeelen en af te keuren, in wien en waar ook.

Neen ik bedoel, dat onzijdig gebied kan in deze groote beteekenis ook een algemeen gebied zijn, dat daarop waarheden en pligten bloeijen van algemeen godsdienstigen aard, aan beiden, Christenen en Mahomedanen even zeer waard en heilig. Wil ik u eenige noemen: God is onze schepper, wetgever, verzorger, weldoener, daarom zijn wij Hem eerbied, gehoorzaamheid, dankbaarheid en liefde verschuldigd; ons lot en leven zijn in zijn hand, die weet wat ons goed en noodig is, daarom moeten wij op Hem vertrouwen, ons in alle omstandigheden berustend, kalm en gelaten aan zijn wil overgeven. Een eeuwig leven wacht ons, gelukkig of ongelukkig, nadat wij hier goed of kwaad leefden. Het gebed is een geestelijke vereeniging met God. De zonde is boos en verderfelijk in haar gevolgen. Alle menschen zijn schepselen en kinderen van den zelfden God, die hij lief heeft die daarom elkander moeten liefhebben; Hij is alwetend, heilig enz. Ik behoef niemand te zeggen, wat rijkdom en omvang van treffende waarheden en schoone pligten ik daar noemde, waarover de Christen met ieder Mahomedaan ernstig en nadrukkelijk kan spreken tot diens leering en vorming zonder te vreezen zijn godsdienst, ook maar in het minst te beleedigen, daar ze beider eigendom zijn.

Ziet zoo blijft er, terwijl zoowel de bepaald Mahomedaansche als Christelijke dogmaas op hun eigen gebied achter blijven, nog een menigte van godsdienstige waarheden en pligten, omtrent God zich zelf en den naasten over. De Christen op zijn hooger standpunt kent die waarheden en pligten in haar omvang en kracht. De Mahomedaan, althans de Javaan, dacht er nooit over na, hoewel ze evenzeer tot het wezen van zijn godsdienst behooren. Onwetend, dwalend en vervormd, meent hij, dat de godsdienst slechts in waarneming van vormen en plegtigheden bestaat. Maar zou nu de Christen den Mahomedaan over die godsdienstige waarheden en pligten ernstig, gemoedelijk en voortdurend sprekende, dezen langs dien weg niet, een godsdienstig zedelijk en verstandelijk kunnen onwikkelen; hem van velerlei dwaling en bijgeloovige begrippen, van verschillende ondeugden genezen, zonder nog in het minste zijn godsdienst aan te raken of er een woord tegen te zeggen? Zou het daarom ook niet pligt en noodzaak zijn, dien Mahomedaan daarover op een kweekschool te spreken, van waar ze steeds zullen uitgaan, jongelingen en mannen, die de verlichters en hervormers van hun volk moeten worden? Zou het daarom in plaats van, godsdienstige strekking uit het onderwijs daar gegeven streng te weren, niet juist de eerste eisch en dringende noodzaak zijn, die in den aangegeven zin daarin op te nemen „daarvan ziel en leven te doen zijn? Wat kan er tegen zijn? ik wensch het te hooren, om, indien ik gedwaald heb, mij van dwaling te laten overtuigen. Konde men verder nog de externen school een school doen worden, waarin jonge kinderen werden opgenomen, om later als leerlingen in de kweekschool over te gaan, dan zou daarmeê voorzeker de zaak der verstandelijke en godsdienstig-zedelijke vorming van de kweekelingen, en door hen van het volk, grootelijks gediend worden.

Het is treurig gesteld met den verstandelijken, nog treuriger met den godsdienstig-zedelijken toestand der Javanen.

Zoo ver kwam het met hen onder den invloed en de werking van hun scholen, van hun priesters, van hun godsdienst. Maar wij hoorden, dat moet anders, dat moet beter worden, zullen zij eenmaal vrije arbeiders, vrije burgers kunnen zijn, hetgeen allen voor hen wenschen en willen. Kunnen zij dat thans nog niet zijn, omdat zij van die vrijheid nog geen goed gebruik *kunnen* noch *willen* maken, omdat zij de daartoe vereischte verstandelijke en godsdienstig-zedelijke ontwikkeling missen,- welnu, dan moeten, daar het genoegzaam is gebleken, dat zij in en uit zich-zelf daarvoor de kennis en de krachten missen, die kennis en die krachten ook uitgaan van het onderwijs, dat de regering hen geeft en verder geven zal; dan meenen wij, moet de strekking van dat onderwijs ook godsdienstig zedelijk zijn, in den zin als wij aangeven. Langs dien weg voortgaande, zullen wij zijn geloof niet beleedigen en toch den Javaan er toe brengen, om meer ontvankelijk te worden voor een latere Evangelieprediking, waarmeê de regering zich niet bemoeijen kan, die ook niet in haar onderwijs gevraagd wordt, — om het aangevangen en vervolgde werk zijner verstandelijke en godsdienstig-zedelijke ontwikkeling voort te zetten.

Laat ons thans nog een weinig spreken over dat andere beginsel, hetgeen bij de oprigting der scholen op Java voorzat, de strekking van haar onderwijs, voornamelijk bestemd tot opleiding van inlandsche ambtenaren. Zij werden dus opgerigt, bepaald met het oog op de behoeften van 's lands dienst.

Wat kon er tegen zijn, dat de Regering zulke scholen oprigtte, immers niets. Veeleer, was het de pligt der Regering die daar te stellen; 's lands dienst had er behoefte aan, die leed schade door gemis aan geschikte en bekwame inlandsche ambtenaren, zou steeds meerdere schade lijden, indien daarin niet werd voorzien door vorming van de zoo hoog noodige ambtenaren, op doelmatige scholen. En zij leverde die ambtenaren, steeds meerdere, gelijk de jaarlijksche verslagen der provinciale scholen ons zeggen,- eindelijk hier en daar zoo vele, dat de hoofden van het plaatselijk bestuur moesten zeggen, er zijn reeds genoeg niet allen kunt gij ambtenaren worden, stelt u dat uit het hoofd. Maar dat hadden zij zich nu juist voor alles in het hoofd gesteld, daarom juist hadden zij zich dat lastige leeren en schoolgaan, die geldelijke opoffering getroost; dat was juist de beweegkracht geweest, die hen naar school had doen gaan.

En men had het hun ook beloofd, hen gevleid met zoo blijde verwachting, zoo schoone toekomst. Ambtenaar te worden, als ambtenaar gediend en geëerd te worden, is toch het ideaal der wenschen van den Javaan.

Daarom dus wel een groote, zeer groote teleurstelling voor hen. Maar daarom dan ook kunnen dat beginsel der oprigting, die strekking der scholen, niet meer volgehouden worden, en is men er thans door de uitkomst der zaak, van zelf en noodzakelijk toegebragt, om niet meer te bepalen, de scholen zullen *voornamelijk*, maar wel *ook* strekken, om Inlandsche ambtenaren op te leiden en te vormen. Daarmeê zou men er dan verder toe kunnen overgaan, om tot hoofddoel en strekking dier scholen,—steeds meer uit te breiden, voor allen te openen, evenzeer toegankelijk zoo wel voor hen, die niet, als voor hen, die wel kunnen betalen, — te stellen volksonderwijs, volksbeschaving.

Wij behoeven hun noodzakelijkheid niet te betoogen. Ieder die de Javanen kent, weet hoe zeer, hoe geheel ze onder hen worden gemist; ook dat zij zich die uit eigen boezem onmogelijk kunnen geven; ook dat zij juist daardoor zoo diep vervielen en, aan zich-zelf overgelaten nog dieper zullen vervallen; ook dat het daarom pligt en noodzaak voor de regering mag worden geacht, daarin en steeds meer te voorzien. Er is nog veel, zeer veel over ons onderwerp, zoo veelzijdig als hoogst belangrijk te zeggen. Dit beseffen wij geheel, maar ook dat ons schrijven voor een couranten artikel misschien reeds te uitvoerig is geworden. Wij leggen de pen daarom neêr, maar met het voornemen, om die later over een onderwerp, dat ons met velen zoo zeer ten harte gaat, weêr op te vatten.

Intusschen verwijzen wij den lezer voor hetgeen wij schreven en meer, naar de beantwoorde prijsvraag der Maatschappij tot Nut van 't Algemeen in Oost-Indie, over het volks onderwijs der Javanen," hoedanig dat is en wat daaraan ter verbetering zou kunnen worden aangewend."

Hij zal daarin een en ander vinden, wat wel eens mag gelezen en overdacht worden.

HERMAS.

De Javasche Courant.

De uitgifte van het 1e nommer der Javasche Courant van dit jaar heeft in stede van Dingsdag, eerst op den daaropvolgenden Woensdag plaats gehad.

Mogen wij aan de sedert eenigen tijd loopende geruchten geloof hechten, dan zal de verdere uitgifte van dit Regeringsblad voortaan even als die der partikuliere dagbladen op postdag plaats vinden. Op het gevaar af verdacht te worden eene *oratio pro domo* te houden, verklaren wij onverholen ons leedgevoel over dezen maatregel, welke, zoo hij bevestiging vindt, op de verspreiding en het *debiet* der partikuliere dagbladen een nadeeligen invloed zal uitoefenen, al bepale zich zulks bij de terugtrekking van enkelen onzer abonnés.

Doch, — moge deze financiele beschouwing belangrijk zijn voor de partikuliere pers, — wij gelooven dat ter juiste waardering van den bedoelden maatregel deze onder een hooger gezigtspunt behoort gebragt te worden.

Bedriegen wij ons niet, dan is de Javasche Courant even als elk Regeringsblad uit haren aard bijzonderlijk bestemd, om openbaarheid te verleenen aan alle wetten, besluiten, benoemingen en berigten, waarvan de openbare bekendheid voor de regering en hare geregelde werking noodzakelijk en wenschelijk is, of waarvan de aankondiging door de wet wordt bevolen.

Aan deze bestemming heeft de Javasche Courant steeds voldaan.

Doch de roeping van een regeringsblad strekt niet, om met de partikuliere dagbladen in het strijdperk te treden der concurrentie, ten einde eene lans te breken over de vraag, wie het eerst, en het zekerst, en op de minst kostbare wijze zijne berigten verspreiden zal, — of wel — wie het ten slotte het langst zal uithouden.

Dit kan, dit mag nimmer in de bedoeling eener regering liggen, en mag zij ook in dit stijdperk eene overwinning behalen, de lauwerkrans der eere zal nimmer haar deel zijn.

De nog wordende staat onzer indische maatschappij heeft tot eigenaardig gevolg, dat wij de regering vaak werkzaam vinden op een terrein, dat in de europesche staten geheel en uitsluitend aan de partikuliere industrie is overgelaten.

Het zal een der meest degelijke verdiensten der Nederlandsch-indische regering uitmaken, dat zij, zoo vaak zij zich, hetzij uit staatkundige, hetzij uit oekonomische overwegingen geroepen voelt, met de partikuliere nijverheid in concurrentie te treden, steeds met bescheidenheid gebruik heeft gemaakt van het magtig standpunt, waarop zij geplaatst is, — voor zooverre zulks de individualiteit harer ambtenaren toelaat.

Wij koesteren daarom de hoop en het vertrouwen, dat zoo de verdaagde uitgifte der Javasche Courant werkelijk het gevolg is van een bepaald besluit der regering, daaraan geene bestendiging zal worden verleend.

BATAVIA.

De mail is nog altoos te Singapore. *Misschien* zal de boot den 14den a. s. herwaarts vertrekken. Met

heeft geen engelsche boot kunnen bekomen, omdat de Engelschman voor het overbrengen de kleinigheid van 400 p. matten (*f* 10,800.) en 3/5 van het passagegeld eischte. Echt *gentlemanlike*.

De mail, van hier in 't laatst van December vertrokken, stoomt heden van Singapore naar Europa, wijl de boot van China eerst gisteren te Singapore is aangekomen. De mail, die derhalve de volgende week van hier vertrekt, blijft te Singapore eenige dagen, tot den 25sten of 24sten dezer maand rusten, omdat de boot van China, die den 15den van daar vertrekt, den 21 à 22sten te Singapore arriveert.

— Toen wij in ons nommer van den 31 December jl. eene opgave mededeelden van de suikerproduktie der Residentie *Cheribon* gedurende het jaar 1858, en eene vergelijking maakten met de uitkomsten der oogstjaren 1855, 1856 en 1857, was ons niet bekend eene omstandigheid, die op de produktie van 1858 een zeer nadeeligen invloed *moest hebben*.

De productie was in	1855	120.670	Pikols.
	1856	146.340	»
	1857	179.372	»
	1858	161 985	»

Terwijl wij dus gedurende de drie eerste jaren zien eene sterk vooruitgaande opbrengst, bemerken wij dat de produktie van 1858 in vergelijking met die van 1857 is achteruitgegaan met 17387 pikols.

Maar uit den Gouvernements staat, waaruit wij onze opgave en conclusie hebben geput, bleek niet, dat de aanplant van Regeringswege werd *verminderd* in 1857 met 175 bouws en in 1858 met nog 305 bouws, dus te zamen 480 bouws, terwijl in het laatstbedoeld jaar nog ongeveer eene uitgestrektheid van 114 bouws te velde bleef staan, omdat de fabriekant de middelen niet bezat om het riet te verwerken. Door deze feiten krijgt de uitkomst van 1858 eene geheel andere gedaante, en daarom haasten wij ons den lezers van ons blad hiervan mededeeling te doen.

— Men schrijft ons van Bandong, den 5den dezer:

Op het koffij etablissement Yam Boedipa, toebehoorende aan den Hr. Phlippeau, heeft dezer dagen een treurig toeval plaats gehad.

Twee boedjangs waren aldaar in de ravijn bezig met zand te halen voor het etablissement en werden door een instorting van het bovengedeelte der ravijn levend begraven.

Dat er niet spoedig hulp verleend werd, is daaraan toe te schrijven, dat er niemand bij tegenwoordig was.

De vrouw van een der ongelukkigen, die als naar gewoonte, haren echtgenoot zijn middagmaal wilde brengen, was de eerste, die met het noodlottig voorval bekend werd.

Cheribon. — In de nabijheid der dessa Margahina, (district Rantja) aan de grenzen van Banjoemaas is op den 14den December een zevenjarig meisje Karsih genaamd, door een tijger gedood.

Twee dagen later werd van de bewoners dierzelfde dessa een buffel door een tijger verscheurd.

De regent van Galoe heeft zich op het berigt van het voorgevallene naar de plaats van het ongeval begeven, en het is hem gelukt bij eene drijfjagt den tijger met geweerschoten af te maken.

De daarbij door den regent betoonde activiteit verdient allen lof.

In het regentschap Cheribon zijn ten gevolge van hevige bandjirs vier dammen gedeeltelijk weggeslagen, terwijl daardoor tevens niet onbelangrijke schade is aangebragt aan den weg nabij de dessa Kalitandjoeng.

Bevelen zijn gegeven, om de vereischte herstellingen ten uitvoer te brengen.

Palembang. — Per telegraaf zijn tijdingen ontvangen, loopende tot den 31sten December jl. In deze residentie was in de laatste dagen niets bijzonders voorgevallen. Overal heerschte de meest gewenschte rust. Ook te Djambi was de stand van zaken gunstig. Vele vaartuigen gingen van daar ten handel naar Singapore.

Lampongsche Distrikten. — De weersgesteldheid was gedurende October guur en regenachtig. De binnenlandsche communicatie en het vertier was steeds vrij levendig.

Uit de verschillende afdeelingen zijn te Telok-Betong aangekomen 15 praauwen en van daar vertrokken 15 vaartuigen.

Gedurende de maand November zijn te Telok-Betong van Java en andere plaatsen aangekomen: 12 praauwen, medebrengende *f* 200 aan geld en eene groote hoeveelheid manufacturen van Oosterschen en Westerschen oorsprong.

Er vertrokken naar Java 40 praauwen, o. a. uitvoerende: 47 pikols peper, 373 pikols gomelastiek, 95? pikols damar, 724 pikols kapas, benevens andere kleine artikelen.

In den loop van de maand November werden afgemaakt: 8 groote tijgers, en 46 rhinocerossen, waarvoor als premie werd uitbetaald *f* 728.

Celebes. — Den 11den December is Aroe Tanette riawang, een der aroe pitoe's (Kiesheeren) van Boni, die een brief van den kommandant der expeditie, gerigt aan de hadat van Boni, ontvangen had, zijne onderwerping komen aanbieden, de verzekering gevende, dat de geheele hadat zijn voorbeeld zoude volgen, zoodra zij van dien brief kennis zoude hebben gekregen. Dientengevolge zijn meerdere exemplaren van den bewusten brief vervaardigd en aan de overige leden van de hadat toegezonden.

Volgens genoemden rijksgroote was de vroegere trotsche houding van Boni tegenover het gouvernement alleen aan de koningin te wijten, die in deze gewoonlijk buiten raadpleging van de hadat, en slechts op aanraden van den Datoe Sawito te werk ging. Hij vermeende, dat Boni, geheel overwonnen zijnde, zich moest onderwerpen aan de voorwaarden, welke het gouvernement zoude stellen.

Gevraagd zijnde, waarom Pasempa niet was verdedigd, antwoordde hij, dat daartoe wel het voornemen had bestaan, doch dat zulks voor de Boniers onmogelijk was geworden, om reden dat zij bij de hoofdplaats van Pasempa afgesneden en verpligt werden, langs een anderen weg een goed heenkomen te zoeken.

Ten einde de opkomst der overige Bonische kiesheeren te bespoedigen en kracht bij te zetten aan de schriftelijke verklaring, dat de militaire magt het land niet zoude verlaten, voordat eene behoorlijke schikking zoude getroffen zijn, was de generaal voornemens, den 14den December van Palakka, waar het hoofdkwartier zich bevindt, naar de beruchte kampong Pompanoea, op den regteroever der Tjinrana gelegen, op te rukken en aldaar eenige dagen te verblijven.

Voor zooverre daarover nu reeds kan worden geoordeeld, maken de behaalde overwinningen op het thans zoo zeer vernederde Boni een diepen indruk op de overige Celebesche volken.

De gouverneur van Celebes en onderhoorigheden was voornemens zich weldra met Z. M. stoomschip *Gedeh* maar Boni te begeven.

In het glarangschap Malewang (regentschap Polongbanking, Zuider-Districten), welks hoofd reeds in de maand November zijne onderwerping heeft aangeboden, zijn alle kampongs weder bevolkt. De velden worden aldaar overal bewerkt, en nieuwe huizen gebouwd, zoodat het vooruitzigt bestaat, dat dit district binnen kort weder in zijn normalen toestand zal verkeeren.

Amboina. — Den 15den November heeft zich de eerst aanwezende officier van gezondheid aan boord van Z. M. brik *Cachelot* naar Boeroe begeven, ten einde aldaar maatregelen te nemen tot verbetering van den gezondheidstoestand van dat eiland. Met deze gelegenheid is tevens een viertal kinderen derwaarts overgevoerd ter overbrenging van levende vaccine-stof. Op zijne terugreis van Ternate zoude ook de gouverneur der Molluksche eilanden Boeroe bezoeken.

Het weder was gedurende de maand November bijna aanhoudend droog en drukkend warm. Op den gezondheidstoestand viel echter weinig aan te merken.

Menado. — In het laatst der maand October maakte de resident eene kortstondige inspectiereis in het district Likoepang, hoofdzakelijk met het doel, om de thans voltooide zout-pannen te Mariwoewoeng ketjil te bezigtigen. Zij zijn met oordeel, zorg en volharding aangelegd.

De afwisselende regens, die zich reeds in de maand October instelden, werkten gunstig op vele kultures en vooral op het jonge miloegewas. In sommige districten was in de maand November het planten van miloe en padi reeds grootendeels afgeloopen en stond het jeugdige gewas veelbelovend. Elders ging men ijverig voort met de drooge en natte padi-velden uit te breiden en miloe te planten. In de afdeeling Belang, waar de regens vroeger en heviger ingevallen waren dan elders, heeft men daarvan veel hindernis ondervonden bij het openen der bosschen en het branden en gereedmaken der tuinen voor den padi-aanplant. In de afdeeling Menado werden de aanplantingen van muskaatnoten, klappers, kakao en djatiboomen uitgebreid. In verschillende negorijen werden nieuwe koffijtuinen aangelegd. De veelvuldige regens in de maand November oefenden echter een nadeeligen invloed uit op het plukken en bereiden van de koffij. In 's lands pakhuizen werd hiervan geleverd:

in de maand October 584 101/125 pikols.
» » November 903 79/125 »

zoodat sedert 1 Januarij 1859 in het geheel zijn ontvangen 20,849 101/125 pikols.

Aardbevingen werden steeds, doch in ligten graad waargenomen. Dit natuurverschijnsel herhaalde zich sedert de maand Junij 1859 bijna dagelijks in meerdere of mindere mate.

Door hevige regens trad op den 5den en 6den November de rivier Wawesing in de afdeeling Belang buiten hare oevers, ten gevolge waarvan de hoofdnegorij ongeveer ter hoogte van een voet overstroomd werd. Eene nieuwe monding der rivier echter, die zich weldra vormde en waardoor het overtollige water een uitweg vond, deed spoedig het omliggende land weder droog vallen.

De koortsen, welke op het einde der maand October in vele districten der Minahassa heerschten, waren in November bijna overal verdwenen. Over het algemeen mogt toen de gezondheidstoestand gunstig genoemd worden.

Den 15den November werden door de kruisboot no. 53, in de nabijheid van het eiland Bangka kruisende, twee verdachte vaartuigen bespeurd, waarop onmiddelijk jagt werd gemaakt. Deze praauwen namen terstond de vlugt en roeiden met zooveel kracht en snelheid in den wind op, dat de kruisboot hen niet kon achterhalen. Overigens zijn geene sporen van het aanwezen van zeeroovers ontdekt.

Banda. — Den 18den October werd eene korte, maar vrij hevige aardschudding waargenomen in de rigting van het Noord-Westen naar Zuid-Oosten, de vuurberg wierp gedurende de geheele maand meer dan gewoonlijk dikke rookwolken uit.

Gedurende October waaiden tamelijk sterke winden uit het Zuid-Oosten en Oosten, van tijd tot tijd vergezeld van regen.

Gedurende dien tijd des jaars heerscht doorgaans droogte, windstilte en sterke hitte.

Na de groote productie der laatste maanden is de oogst minder gunstig uitgevallen. Hoewel de stand der kultures, vooral met het uitzigt op de toekomst, nog steeds als gunstig kan worden beschouwd, is echter de opbrengst over October gering.

Gedurende de maand zijn geplukt 4,489,230 notenpitten, opleverende 10,451 pond foelie, en ten naastenbij 35.912 pond noten.

In 's lands pakhuis zijn geleverd 21,522 pond foelie, productie van de maand September, en 61,674 pond noten, productie van de maand Junij jl.

Het getal der van Ceram en aangrenzende eilanden aangekomene praauwen, bedroeg 28, of 13 minder dan in September en 15 meer dan in October 1858. Het aantal derwaarts vertrokkene beliep 59, of 10 meer dan in September ll. en 25 meer dan in October 1858. De aanvoeren met praauwen hebben hoofdzakelijk bet aan in atappen, voorts balken, planken, gabba-gabbas, kalk, klapperolie, sagokoeken en sagomeel, drooge visch, ding-ding, zout enz., ten gezamentlijke waarde van *f* 5,378, terwijl de uitvoer met dergelijke praauwen voor eene waarde van *f* 5,307, waaronder *f* 899 aan zilvergeld, hoofdzakelijk heeft bestaan in sarong doeken, buikbanden, chitzen, madapollams, katoenen garen en rijst.

Singapore. 2 Januarij, 4,40 min. des namiddags.

— Mail aan. Geruchten omtrent een Europeesch congres, vermoedelijk te Parijs. De tijdingen uit America omtrent St. John meer geruststellend. Oostenrijk geeft amnestie aan personen, in de Italiaansche zaken gewikkeld.

Singapore 3 Januarij, 7,30 min. des voormiddags. — Te Rotterdam is de cholera geheel verdwenen. 35 kweekelingen der Delftsche Akademie zijn tot kandidaten 2de kl. voor Nederlandsch-Indie benoemd. Belangrijke bevrachtingen van steenkolen voor Nederlandsch-Indie. Lord Cowley is te Londen, om namens de Fransche regering over wederzijdsche ontwapening te onderhandelen. Waarschijnlijk zal de expeditie tegen China in het begin van dit jaar Engeland verlaten. De diplomatieke betrekkingen tusschen Engeland en Paraguay zijn afgebroken. Het congres is in de hoofdzaak beslist, doch Frankrijk en Engeland moeten het over sommige punten nog niet eens zijn. De oorlog tusschen Spanje en Marokko is aangevangen. Garibaldi heeft zijn ontslag genomen, zoo ook de Deensche Ministers. (*Jav. Court.*)

NEDERLAND.

De Nederlandsche Diamant-industrie.

De *Berliner National-Zeitung* bevatte daaromtrent dezer dagen het volgende artikel, dat wij gaarne overnemen, om te doen zien, hoezeer men ook in het buitenland erkent, dat deze belangrijke en kostbare nijverheids-tak schier uitsluitend een Nederlandsche is. Wij laten overigens de daarin vermelde bijzonderheden geheel voor rekening van den schrijver.

De diamanten — zegt genoemd blad — worden tegenwoordig bijna alleen uit Bahia ingevoerd; de vroeger zoo beroemde mijnen uit het Oosten, zoo als die te Golconda, welke eens de schoonste produkten, wat glans, helderheid en zuiverheid betreft, opleverden, brengen thans nog slechts weinig meer op, terwijl de diamanten uit de Nederlandsche bezitting Borneo niet meer naar Batavia, maar naar Singapore worden gezonden.

Te Amsterdam bestaan tegenwoordig vijf groote inrigtingen of fabrieken tot het slijpen der diamanten, deels het eigendom van partikulieren, deels dat van maatschappijen, wier aandeelhouders de gezamentlijke te Amsterdam gevestigde juweliers zijn.

Deze vijf diamantslijperijen bezitten ongeveer 872 molens. De grootste daarvan, onder directie der heeren Posno, wordt door drie stoommachines van 95 paardenkracht gedreven, brengt alleen 358 molens in beweging en verschaft in drukke tijden aan 925 werklieden arbeid. Over het geheel zijn te Amsterdam gemiddel 5000 personen in deze fabrieken werkzaam, die zich met het kloven, snijden en slijpen der diamanten bezig houden. De eersten kloven den ruwen steen, verreweg de moeijelijkste bewerking van den diamant, de snijders bearbeiden hem verder voor de slijpers. Beiden zijn grootendeels in hunne bijzondere werkplaatsen bezig. Niet zelden bewerken deze personen de steenen, die hen door de kooplieden en fabrikanten worden toevertrouwd, voor eigen rekening, terwijl de slijpers tot dit einde een molen in eene der slijperijen huren. De kosten voor de volkomen bewerking van den diamant beloopen gemiddeld 6 gulden per karaat. Het is bekend, dat de diamant slechts door den diamant bewerkt kan worden, waartoe men zich van het Diamantspaath (corunde), den Amaryl en andere soorten bedient, die niet geschikt zijn voor het slijpen. Niettemin wordt de echte diamantpoeder alligt met 200 tot 250 gulden per Ned. lood betaald. De kosten worden echter veel aanzienlijker, voornamelijk bij een uitstekenden of zeer kleinen steen; zoo treft men rosetten (roosjes) van 100 per karaat aan, welke toch 16 facetten hebben!

Men berekent dat de bruto-massa van ruwe diamanten, die jaarlijks te Amsterdam bewerkt worden, 250,000 tot 300,000 karaat bedraagt, en schat het arbeidsloon, dat aan de gezamentlijke klovers, snijders en slijpers betaald wordt, op 18 millioen gulden.

Voor eenige jaren beproefde men te Parijs deze industrie tot zich te trekken en meester te worden, doch de aldaar opgerigte slijperij, waartoe men Amsterdamsche werklieden moest in dienst nemen, houdt zich nog slechts, gelijk men verneemt, met moeite staande.

FRANKRIJK.

De heer Louis Jourdan, een der redakteuren van den *Siècle*, heeft eene brochure geschreven, getiteld: *la Guerre à l'Anglais*. Het mag eenige verwondering baren, dat een redakteur van een blad, dat zich steeds zeer gunstig jegens Engeland getoond heeft, eene zoodanige brochure schrijft. Men ziet daarin op nieuw een bewijs, dat de vijandige stemming jegens Engeland hier te lande meer algemeen wordt. De heer Jourdan predikt wel is waar geen kruistogt *quand même* tegen Engeland; maar hij zegt toch, *dat het de zelfzuchtige, eerzuchtige en overheerschende staatkunde, zoo beleedigend voor geheel Europa, voortaan moet laten varen. In vroegere tijden heeft Europa zich aan de voogdij van Engelands kooplieden onderworpen; die kooplieden hadden vroeger Europesche troepen in bezoldiging; maar tegenwoordig is dat voorbij. Europa wil die voogdij niet meer.* De schrijver erkent voorts, dat Engeland in eene zaak een groot voordeel op Frankrijk vooruit heeft, namelijk de vrijheid in den volsten zin des woords. Daaraan heeft Engeland zijne grootheid te danken. En waarom zou Frankrijk dat voordeel ook niet bezitten? Waarom berooft het zich zelf van die geduchte magt? Het is op die wijze dat de heer Jourdan in zijne brochure tevens een pleidooi ten gunste der vrijheid voert.

DUITSCHLAND.

Behalve eene gedwongen leening, welke, gelijk onlangs reeds is gemeld, zou worden uitgeschreven, zijn ook in de laatsten tijd op de voornaamste Eu-

ropesche geldmarkten van wege de regering pogingen in het werk gesteld, om voor het nog niet g plaatste gedeelte der laatste Oostenrijksche leening, welke men in Engeland wilde sluiten, te doen inschrijven. Hoewel de nationale bank alhier den staat reeds aanzienlijke voorschotten op deze leening gedaan heeft, is het tot nu toe nog niet gelukt, tot een bevredigend resultaat te komen. De heer von Bruck blijft intusschen verzekeren, dat het bedrag, door Piëmont, als zijn aandeel voor Lombardije, in de Oostenrijksche staatschuld over te nemen en te betalen, zal gebezigd worden, om de door genoemde bank in dit jaar gedane voorschotten terug te geven. Wel onderrigte personen betreuren echter, dat dit niet mogelijk zal zijn, daar genoemd bedrag zal moeten dienen tot dekking van het door den oorlog ontstane buitengewone deficit.

— Naar men van welonderrigte zijde verneemt, is het thans beslist, dat ook bij Koblenz eene vaste brug over den Rhijn zal gebouwd worden. Men zal hiermede reeds in het aanstaande voorjaar beginnen.

— De Kassische dagbladen zijn opgevuld met de beschrijving der plegtige begrafenis van Spohr, waaraan niet alleen het aanzienlijkste gedeelte der bevolking, maar zelfs het hof deel heeft genomen. De keurvorst en zijne gemalin hadden zich aan een venster geplaatst, om de lijkstatie, die met treurmuziek en gezang gepaard ging, te zien voorbijtrekken. De staatsiekoets des keurvorsten volgde den trein.

ITALIË.

Volgens de nieuwe wet in Piëmont zijn de volgende provinciën gevormd: Turijn, met inbegrip van Aosta, Ivrea, Pigneroles en Suza (924,000 inwoners); Genua met Albenga, Chiavari, Levante, Savona (643,000 inw.); Alessandria met Aqui, Asti, Casale, Novi en Tortona (636,000 inw.); Coni met Alba, Mondovi en Saluzzo (604,000 inw.); Novara met Biella, Vercelli, Valsesia, Vallanza, Ossola (573,000 inw.); Cagliari met Iglesia, Oristano, Alghero en Lanusci (328,000 inw.); Chambery met Opper-Savoije, Mortana, Tarantasa (270,000 inw.); Annecy met het Chablaische en Fossigny (332,000 inw.); Nizza, Oneglia en San Rymo (248,000 inw.); Sassari met Cagliari, Nuovo en Tempio (246,000 inw.).

Lombardije bevatte 9 provinciën; het grootste gedeelte van een daarvan, Mantua, blijft aan Oostenrijk; Crema en Lodi worden gedeeltelijk bij Milaan en gedeeltelijk bij Cremona gevoegd, zoodat de nieuwe verdeeling aldus is: Milaan met 800,000 inwoners; Brescia met 450,000; Como met 432,000; Bergamo met 410,000; Pavia met Voghera, Mortara en Boboio met 400,000; Cremona met 330,000 en Sondrio, dat wegens topographische noodzakelijkheid behouden blijft, met 185,000 inwoners.

DONAUVORSTENDOMMEN.

Het *Wiener Blatt* bevat de volgende berigten uit Bucharest, van den 24sten Oct. Er is een nieuw ministerie gevormd, bestaande uit: Alexandri, buitenlandsche, Johan Ghika, binnenlandsche zaken; Alexander Goleskn, eeredienst; J. Balatscheanu, controle, terwijl Steriadi en Kornesku de portefeuilles van financiën en oorlog hebben behouden, en die van justitie ad interim aan Kretzeanu is opgedragen. Te Galatz is door den Oostenrijkschen consul fl. 5444 uitgekeerd, zijnde het bedrag eener collecte van de Israëlitische gemeente te Weenen. Men herinnert zich de vervolging der Israëlieten in April jl., welke eene zoo vreeselijke uitgebreidheid had. De Oostenrijksche regering onderhandelt nog met die van Moldavie, over de schadeloosstelling voor de destijds vervolgde en beroofde personen.

MAROKKO.

De Keizer van Marokko ontvangt jaarlijks ongeveer 2,500,000 piasters of *f* 6,500,000 en geeft slechts ongeveer 990,000 dollars of *f* 2,475,000 uit, zoodat er jaarlijks ongeveer 4 millioen in de schatkist komt, welke door twee duizend negers wordt bewaakt.

Het leger is in twee deelen verdeeld, het actieve en de burgergarde; het eerste bestaat uit 20,000 man en wordt door den keizer gekommandeerd, het laatste staat onder bevel van de gouverneurs der steden. Bovendien bestaat er te Fez, Marokko en Tanger nog eene burgerwacht, waaraan in tijd van nood iedereen, die de wapens kan dragen, moet deel nemen. De Marokkaan wordt op zijn 15de jaar soldaat, en krijgt, wanneer hij te velde zal trekken, van 12 tot 20 piasters.

Het artillerie-korps bestaat uit 1000 man, is zeer goed geoefend en bezit gegroefde stukken geschut. Marokko telt 25 vestingen, als: Tanger, Larrache, Sale, Rabatt, Asfli, Azamor, Suiza; deze zijn echter vrij slecht versterkt. Eigenlijk gezegd zijn er slechts twee versterkte steden, namelijk Tanger en Suiza; de overigen zijn versterkte kasteelen. Het korps mariniers telt 1500 man, en de marine bestaat uit galjoten, met 40 stukken, en 3 kanonneerbooten.

SCHRIJFINKT.

Een Franschman, de heer J. Starck, heeft zich sints 1842 bezig gehouden met schrijfinkt te vervaardigen, en sedert dat tijdstip heeft hij 229 verschillende soorten gefabriceerd, en tevens proeven genomen, om de duurzaamheid van kleur met elke soort op alle mogelijke soort papier, te weten. Hij heeft bevonden, dat de verandering, de vermindering van kleur, die men [illegible] verschillende inktsoorten opmerkt, aan verscheiden[illegible] oorzaken toegeschreven moeten worden, maar boven[illegible], dat het ijzer verroest (*peroxydeert*) en zich [illegible] in den toestand van nederploffing (*precipitatie*). [illegible] zijne talrijke proeven besluit hij, dat geenerlei zo[illegible] geenerlei ijzerpreparaat zulke goede resultaten ge[illegible] gewoon zwavelzuur ijzer.

De meest so[illegible]wone inktsoorten zijn die, welke zijn zamengestel[illegible] galnoten van de beste kwaliteit, koperrood en gom[illegible] beste evenredigheid is 6 deelen galnoten en 4 deel[illegible] koperrood.

Schrift, met deze in[illegible]schreven, is gedurende twaalf maanden aan de lucht [illegible] het zonnelicht blootgesteld, zonder de minste verande[illegible] van kleur te ondergaan, terwijl dat al wat geschreven was met andere komposities of met dezelfde kompositie in andere verhouding, meer of minder in dezelfde omstandigheden verbleekt is.

Na al deze proefnemingen is de heer Starck gekomen tot dit resultaat. De beste kompositie is deze: 12 oncen galnoten, 8 oncen indigo in zwavelzuur opgelost, 8 oncen zwavelzuur ijzer, 8 oncen groen koperrood, eenige kruidnagels en 4 à 6 ons arabische gom, om twee pinten inkt te verkrijgen.

Eindelijk beveelt de heer Starck aan, om ganzenpennen te gebruiken voor openbare acten enz., daar stalen pennen zelfs aan de beste inktsoorten altoos meer of min van de soliditeit ontnemen.

OPÉRA.

In plaats van de aangekondigde *Edgar et sa bonne* en *Les noces de Jeannete* gaf het operagezelschap gisteren avond Donizettis *Favorite*. In weerwil van den hevigen regen, die stroomsgewijze neerplaste, was een aanzienlijk publiek in de zaal tegenwoordig; en wij zeggen niet te veel, als wij verklaren, dat niemand spijt gevoelde, niet thuis gebleven te zijn. De hoofdpartijen *Léonore* en *Fernand* werden uitmuntend vervuld. Vooral droeg Mad. *Ponsin* het air van Léonore: *O mon Fernand*, met zooveel gevoel, met zoo juiste uitdrukking, met zoo zuivere intonatie en treffende stembuiging voor, dit alles gesteund door een onberispelijk spel, dat het opgetogen publiek losbarstte in toejuichingen, waaraan geen eind scheen te komen. Ook de heer Bonnet was op nieuw als Fernand regt op zijn plaats. De rol van *Inez* werd door mad. Bourgeois in plaats van Mad. Nanteuil vervuld en dit eerste *début* ging haar niet kwaad af. Wij kunnen niet zeggen, mad. Bourgeois speelde en zong goed, *omdat* zij geapplaudiseerd werd, maar men applaudiseerde haar toch. De heer Carnaud beviel ons als don Alphonse beter, dan vroeger het geval was, hoezeer wij moeten bekennen, dat de verwachtingen, die wij na zijn eerste *début* (*Le barbier de Séville*), van hem koesterden, niet verwezentlijkt zijn.

Nog drie maanden, medeburgers van Batavia, en 't is gedaan met de opera. Den 24sten April is het engagement afgeloopen, het operagezelschap is niet weder geëngageerd en men heeft nog geen maatregelen genomen, om een nieuwen troep uit te laten komen. Waarom niet? vraagt gij. Geldgebrek, ziedaar de reden.

Wat hebben wij dan voor uitspanning?

Niets.

Een plezierig vooruitzigt, niet waar?

Ingezonden Stukken.

Waarde Redacteur!

Op den 23 December 1859 werd het jaarlijks openbaar examen gehouden van de kinderen, welke onderwijs in 's Gouvernements school alhier ontvangen.

Ik ben bij dat examen tegenwoordig geweest, en zal het mij aangenaam zijn, zoo UEd. het ondervolgende dienaangaande eene plaats in uw blad wilt doen inruimen. Pasoeroean's ingezetenen, vooral zij, wier kinderen op die school worden onderwezen, zullen toch zeker wel met *belangstelling* iets daaromtrent willen vernemen; want zeker hebben onvoorziene, buitengewone omstandigheden hen bijna allen verhinderd, daarbij tegenwoordig te wezen.

Het schoolgebouw was voor die bijzondere aangelegenheid fraai met groen en bloemen versierd en het geheel goed aangerigt. Een 80tal schoolkinderen waren er tegenwoordig en allen gaven, over het geheel genomen, vele blijken van goede vorderingen, gedurende het afgeloopen jaar, te hebben gemaakt.

Ik heb nog al veel scholen hier in Indië bezocht en hier en daar meer dan eens een examen bijgewoond, maar zelden hoorde en zag ik het *Nederlandsch* betrekkelijk beter en zuiverder spreken, lezen en schrijven dan hier. Ook het reciteren met gesticulatiën voldeed bijzonder goed. In het rekenen, het verbeteren van foutieve opstellen, de aardrijkskunde, geschiedenis, enz. gaven zij almede bewijzen van bedrevenheid.

Geen wonder was het dus, dat de Sub-kommissie van onderwijs hare tevredenheid te dien aanzien betuigde en niet aarzelde om, na den afloop van het examen, aan een 20tal der meest gevorderde kinderen eere-en aanmoedigingsprijzen, en aan de overigen geschenken in boeken uit te reiken.

Daarna bedankte de leerling *B. Dutrieux*, namens zijne medeleerlingen, den president en de leden der Sub-kommissie voor de moeite en zorgen, aan hen besteed.

Vervolgens werd den onderwijer *J. L. Bloemhard* de bijzondere tevredenheid en dank der Sub-kommissie betuigd voor zijn ijver en voor zijne onvermoeide pogingen, welke *hij* steeds aanwendt in het geven van een in alle opzigten doelmatig, goed onderwijs aan de kinderen, dienstig om hen eenmaal nuttige leden der maatschappij te doen worden.

Bij diezelfde gelegenheid werd den kweekeling dier school *Evers*, die onlangs met goed gevolg het examen als onderwijzer van den 4den rang heeft afgelegd, bekend gemaakt, dat hij was benoemd tot ondermeester dezer school op een maandelijksch tractement van *f* 50, en werd ook hem de tevredenheid der Sub-kommissie te kennen gegeven over de vorderingen, die de kinderen, aan zijne leiding toeverrouwd, hadden gemaakt.

Na den afloop hiervan deed de muziek zich hooren en werden de kinderen feestelijk op eenige versnaperingen onthaald.

Des avonds van dienzelfden dag vereenigden zij zich weder, met eenige ingezetenen in de Sociteit de *Harmonie*, alwaar zij zich onder aanhoudend muziek met den dans en andere spelen vermaakten. Behalve dien, had er een *tombola* plaats, waardoor ieder hunner nog kosteloos een geschenk ontving.

Kort daarop werd hun een smaakvol souper aangeboden, hetwelk meer dan van het noodige overvloedig was voorzien en waaraan zij zich bijzonder goed vergastten. Al die genoegens hadden zij te danken, niet alleen aan de welwillende geldelijke bijdragen van eenige ingezetenen, wier bijdragen zoo men zegt, de aanzienlijke som van bij de *f* 600 hebben opgebragt, maar ook en *vooral* aan den Resident van Pasoeroean, den heer *Steinmetz*, die ook nu weder zoo overtuigend heeft getoond, dat hij moeite, noch kosten ontziet, wanneer hij den kinderen hulp en vreugd kan verschaffen. Hij was dus ook natuurlijk, even als des morgens bij het openbaar examen, met zijne familie bij dit feest tegenwoordig, en moedigde hij op eene vereerende, minzame en aangename wijze elk aan, om aan het feestvermaak deel te nemen. Dit had dan ook plaats, en eerst te middernacht keerden de schoolkinderen, in daartoe beschikbaar gestelde rijtuigen, hoogst tevreden huiswaarts, bij vernieuwing even als elk daar aanwezige, de bewijzen met zich voerende, hoeveel men kan doen tot het welzijn en het gepast genoegen der jeugd, indien men sulks maar met ernst wil.

Een Vriend der Jeugd.

PASOEROEAN, 27 *December* 1859.

Waarde Redacteur!

Met innige blijdschap bespeur ik, en velen voorzeker met mij, dat het gouvernement ons weer terug wil brengen tot den *goeden* ouden tijd, met nadruk zeg ik *goeden*. Weldra zal de *Javasche Courant*, dat onovertroffen model van een dagblad, weer de eenige lectuur zijn der bewoners van Oostindië. Het *Handelsblad* en de *Java-bode*, die in hun eigenwaan zich inbeelden meer te weten dan de regering, gaan op de flacon!! Alleen die gedachte maakt mij gelukkig.

Vroeger kwam men 's middags uit de stad, van zijn bureau of kantoor, maakte zich lekker, stak een sigaar aan, dronk een kop thee en ging dan bedaard de Javasche Courant lezen, van 't begin tot aan het einde Dan was men tevreden, men dineerde, maakte een ombertje, dronk een glas grog en ging gerust slapen. Van tijd tot tijd kwamen er per scheepsgelegenheid hollandsche bladen aan, maar daar bekommerde men zich weinig om. Was er ook al eens iemand, die in Holland wat hard schreeuwde, men dacht: »praat maar toe, we storen ons toch niet aan jullui geschreeuw;" en dood bedaard zei men: »kassi lagi brandy sama ajer. Tegenwoordig is 't niet uit te houden met al dat geschreeuw: de een wil het beter weten dan den ander, zelfs nog beter dan de ministers en de koning in Nederland. Een van die schreeuwers, 't was maar een kleintje, de *Indische Schoolbode*, ook zoo'n eigenwijs ding, is gelukkig al dood; de beide anderen hier op de hoofdplaats zullen wel spoedig volgen, en dan komt die goede oude tijd weerom, toen de regering voor alles zorgde, voor ieder dacht en handelde, en men zijn hersens niet behoefde te vermoeijen door te *pikiren* over al dat uitzinnig geschreeuw. Daarvoor danken wij het gouvernement en hopen, dat het zich niet aan al die schreeuwers zal storen, maar gelijk mijn brave tante altoos zei, »hen in hun eigen vet laat gaar koken!

Door dit in uw blad op te nemen, zal u zeer verpligten

UEd. Dw. Dienaar[1]

OUDGAST.

BATAVIA, 5 *Januarij* 1860.

[1]) Wij plaatsen dezen brief, niet omdat wij des schrijvers gevoelen deelen, maar omdat wij het er voor houden, dat men zoowel het voor als het tegen omtrent zaken moet hooren.

SCHEEPSBERIGTEN.

Straat Sunda Doorgezeild.

DATUM.		VLAG.	NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGVOERDERS.	VAN.		NAAR
December	28	Engelsch	Gayon	J. Pringle	Swan Rivier	14 Dec.	Singapore
〃	30	〃	Meucius	O. Williamdon	Foo-chow	18 〃	Londen
〃	31	〃	Cheeftain	M. G. Mac-Millan	Singapore	24 〃	Liverpool
Januarij	1	〃	Leonidus	H. Andrew	Foo-chow	18 〃	Belfast
〃	—	Nederlandsch	Alexander	A. Dekker	Batavia	31 〃	Amsterdam
〃	—	Amerikaansch	Cossack	H. N. Grav	Wampoa	24 〃	New-York
〃	3	Engelsch	Chatham	R. Davidson	China	21 〃	Liverpool
〃	—	〃	Mona	A. Cassy	Singapore	29 〃	Mauritius
〃	—	〃	Matta	Aw Queen	Manila	22 〃	Cork
〃	4	〃	Rapik of Sarawak	W. Tayler	Hongkong	19 〃	Londen

Aangekomen schepen te *Batavia*.

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGVOERDERS.	VAN.		AGENTEN.
Januarij	4	Nederlandsch	brik	Cornelia en Geertruida	C. E. Hoeksma	Soerabaija	21 Dec.	Landberg, Bezoet de Bie & Co.
〃	—	H. M. Port.	orlog schip	Don Jean Premiero	F. A. M. Pereira	Lissabon	28 Aug.	Maclaine, Watson & Co.
〃	5	Ned. Indisch	〃	Egbert	B. Tormijn	Pamanoekan	31 Dec.	〃
〃	—	Hamburg	〃	Karel en Auguste	H. Muller	Singapore	30 〃	Busing, Schröder & Co.
〃	5	Ned. Indisch	stooms.	Banda	G. A. Neije	Soerabaija	1 Jan.	W. Cores de Vries
〃	7	Nederlandsch	bark	Jacob	J. F. C. Borger	Rotterdam	16 Sept.	

In lading liggende schepen te *Batavia*.

VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGVOERDERS.	BESTEMMING.	AGENTEN.
Nederlandsch	bark	Henriette*	J. van Loenen		Haager & Schuurman.
〃	schip	Hugo Grotius	A. K. Zweede		Schimmelpenninck & Co.
〃	brik	Princes Amalia	W. Groeneweld		〃
〃	bark	Yssel	C. Maarschalk	Soerabaija	〃
〃	〃	Graaf Dirk III	C. J. Rotgans		〃
〃	〃	Sir Robert Peel	Lange		〃
〃	〃	Metalen Kruis	Zuurdeeg		〃
〃	〃	Albrecht Beijling	Muller		Landberg, Bezoet de Bie & Co.
〃	〃	Johannes Anthonius	F. Metz		〃
〃	〃	Cheribon	Coers		〃
〃	brik	Cornelia en Geertruida	C. E. Hoeksma	Nederland	〃
〃	schip	Staatsraad Baud	T. de Jong		van Ommeren, Rueb & Co.
〃	bark	Koninkl. Ned. Yachtclub	F. L. Zack	Rotterdam	〃
〃	〃	Jan de Witt	F. Gupt Jr.		〃
〃	〃	Jacoba*	M. F. Schaap	Rotterdam	〃
〃	〃	Baron Forstner van Dambenoy	N. Kruijmel	Macao	〃
〃	〃	Alexander	J. Dekker	Nederland	〃
〃	〃	Java	S. S. van Dam		B. Kopersmit & Co.
〃	schip	Sumatra*	H. Grivel	Samarang en Soerabaija	〃
〃	〃	de Amstel*	H. H. Rademaker	Samarang en Soerabaija	〃
〃	〃	Nieuw Holland	L. Tuk	Cheribon	E. Moormann & Co.
〃	〃	Admiraal de Ruijter	B. Koster	Amsterdam via Soerabaija	〃
〃	bark	Hollandia	Wap		Busing, Schröder & Co.
〃	〃	Herman	M. van Velthoven		Dümmler & Co.
〃	〃	Zuid Beveland*	J. van der Meulen	Rotterdam	J. Cezard & Co.
Ned. Indisch	〃	Lachmadie*	Sech Abdulla		B. J. Jacobs.
〃	〃	Noorbau	Said Alie bin Djen		〃
〃	brik	Ocean*	Giam Liangseng		Buijs, Jacobsen & Co.
〃	bark	Sajool Gair*	Sech Basarahiet	Cheribon	〃
〃	〃	Jenor	Said bin Alie		〃
〃	〃	Smallwood*	H. W. Miner		van Slooten, Morgan & Co.
〃	〃	Sara Eleonora*	D. Schuymer	Samarang	Cassalette & Co.
〃	schip	Egbert	Tormijn	Panaroekan	Maclaine, Watson & Co.
〃	3 mast.	schoener Elise	B. J. Schipper	Telok Betong	Landberg, Bezoet Bie & Co.
〃	bark	Java*	J. Worthington	Soerabaija	Schimmelpenninck & Co.
〃	〃	Henriette*	H. Chevallier	Soerabaija	B. van Leeuwen & Co.
Engelsch	schip	Caledonia*	Hamilton	Singapore	Pitcairn, Syme & Co.
Deensch	brik	Cricis*	Black	Singapore	〃
〃	〃	Therese Augusta*	Rust		Metzendorff, Wilmans, Ruijs & Co.
〃	bark	Trigge*	Leerbeck	Singapore	Borneo C. Limited.
Amerikaansch	〃	Dictator*	Zerega		Dummler & Co.
Bremer	〃	Leontine*	L. Schweitzer	Bremen	E. Moormann & Co.
Pruissisch	〃	Der Sud	Malchou		Metzendorff, Wilmans, Ruijs & Co.
Hamburg	〃	Siwa*	Brorsen		〃
〃	〃	Arracan*	Kuhlker		Busing, Schröder & Co.
Zweedsch	〃	Hedda Frederika*	Larsson	Holland	〃
〃	〃	Augusta*	Babot	Nederland	Metzendorff, Wilmans, Ruijs & Co.
H. M. Port.	schip	Don Jean Premiero	T. A. M. Pereira	Timor Delly	Maclaine, Watson & Co.
Oldenburg	bark	Ammerland*	Popkin	San Francisco	〃
〃	schoener	Alfred Hermann*	W. Brummer	Sydney	E. Moormann & Co.

Vertrokken schepen van *Batavia.*

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGVOERDERS.	NAAR
Januarij	5	Nederlandsch	schip	Graaf van Heiden Reinestein	J. Wamstaker	Indramaijo
"	—	Ned. Indisch	bark	Columbus Almansoer	Sech Amerie	Soerabaija
"	—	"	"	Ararat	P. Verschuur	Samarang
"	6	Nederlandsch	schip	Galilei	E. G. H. Koch	Soerabaija.
"	—	Engelsch	"	Travancore	A. Johston	Engeland
"	—	Hamburg	brik	Christiaan	G. P. N. Binder	China
"	7	Nederlandsch	schip	Doggersbank	P. J. Kerkhoven	Soerabaija
"	—	"	bark	Eeconomist	Olivier	Nederland
"	—	Hamburg	"	Amazone		Hamburg.

Aangekomen schepen te *Samarang.*

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGVOERDERS.	DATUM.	VAN
December	22	Deensch	bark	Maria Christina	C. Voss	19 Dec.	Batavia
"	—	Nederlandsch	"	Staatsraad van der Houven	J. Heijmericks	20 "	"
"	—	Ned. Indisch	"	Tjan Goan	Sie Ik Hien	12 "	Riouw
"	23	Hamburg	"	John Hermann	J. Dickmann	30 Nov.	Singapore.
"	26	Ned. Indisch	stooms.	Oenarang	S. van Hulstijn	25 Dec.	Soerabaija
"	—	"	"	Samarang Packet	J. F. Scheel	24 "	Batavia
"	—	"	"	Palembang	Kuller	25 "	Soerabaija.
"	—	"	"	Banda	Neije	— "	Batavia
"	27	Nederlandsch	bark	Postiljon	J. C. van de Poll	— "	"
"	—	"	"	Paul Johan	A. Kooij	— "	"
"	28	Fransch	schip	La Rose	V. Isnard	28 "	"
"	—	Ned. Indisch	bark	Fathool Manan	Sech Bergebeh	21 "	Riouw

Vertrokken schepen van *Samarang.*

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGVOERDERS.	NAAR
December	28	Ned. Indisch	bark	Kiem Goan	Go Kaisoeij	Tagal
"	—	Nederlandsch	"	Alcor	J. F. van Oppen	Soerabaija
"	26	Ned. Indisch	"	Saijan Maskoor	Mohamat IJoesoop	Banjermassing
"	—	"	"	Fathool Karim	Said Fagie	Soerabaija
"	—	Nederlandsch	schip	Johannes Lodewijk	A. H. van der Weal	"
"	—	"	brik	Louise Roeloffina	Sijbrandi	Nederland
"	—	"	bark	Jan Pieterzoon Koen	Hugengoltz	Soerabaija
"	27	Ned. Indisch	brik	Tartar	Tan Ing Pan	Pecalongan
"	—	"	stooms.	Oenarang	S. van Hulstijn	Cheribon en Batavia
"	—	"	"	Palembang	Kuller	Batavia
"	—	"	"	Banda	Neye	Soerabaija
"	28	Nederlandsch	bark	Nederland en Oranje	L. T. van Ruijven	Nederland
"	29	Ned. Indisch	schoen.	Hong-An	Lim Kwee Soeij	Indramaijoe
"	—	"	bark	Tjan Goan	Sie Ik Hiem	Rembang en Soerabaija

In lading liggende schepen te *Samarang,*

VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGVOERDERS.	BESTEMMING.	AGENTEN.
Nederlandsch	schoen.	Johanna Hendrika	L. van der Weijden	Nederland	Dorrepaal & Co.
"	bark	Shanghae	H. Uitermark	China	"
"	schip	Deligentia	D. van Bentveld	Nederland	"
"	bark	Staatsraad van der Houven	J. Heijmeriks	Nederland	van Maanen & Co.
"	"	Paul Johan	A. Kooij		"
"	"	Postiljon	J. C. van der Poll	Nederland	van den Broek & Veechens.
Deensch	"	Maria Christina	C. Voss	Nederland	C. Damnitz & Co.
Hamburgsch	"	John Hermann	K. J. Dickman		Wermuth & Co.
Fransch	schip	La Rose	V. Isnard	Frankrijk	Dorrepaal & Co.
Engelsch	"	Jacatra	J. M. Toldridge	Nederland	Mac Neill & Co
Siams	brik	Tjoan Lie	Njo Kiok		Gezagvoerder.
"	bark	Kiem Tjing Hiem	Jap Siam		"
"	"	Kiem Ing Moei	Tjan Liag		"
"	"	Goan Mo	Goei Na		"
Ned. Indisch	brik	Srie Negara	Intje Kandar		"
"	"	Salim	Said Segaf		"
"	stooms.	Samarang Packet	J. F. Scheel		"
"	bark	Fathool Manan	Sech Bergebeh		"

Aangekomen schepen te *Soerabaija.*

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGVOERDERS.	VAN
December	24	Ned. Indisch	bark	Krabbe	Mardam	Pasoeroean
"	25	Nederlandsch	"	Alcor	T. J. van Oppen	Samarang.
"	—	Ned. Indisch	"	Dasaoh Bintang Toenjoe	Tan Seentiong	Riouw
"	—	"	"	Hokeing	Go Soentin	"
"	—	Amerikaansch	"	Fortuna	E. Sendder	Singapore
"	26	Engelsch	"	Nina	Lingard	Balie
"	27	Zweedsch	"	Augusta	V. D. F. Sandeberg	Batavia
"	—	Engelsch	"	Lauriston	R. A. Samzon	Pasoeroean
"	28	Ned. Indisch	stooms.	Banda	G. Neije	Batavia
"	—	Nederlandsch	bark	Jan Pietersz Koen	P. A. C. Hugenholtz	Samarang
"	—	Engelsch	"	Sophia Fraser	D. Crawford	Balie

Vertrokken schepen van *Soerabaija.*

DATUM.		VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGVOERDERS.	NAAR
December	25	Ned. Indisch	stooms.	Oenarang	S. van Hulstijn	Batavia
"	—	"	"	Palembang	W. A. J. Kuller	"
"	—	Engelsch	bark	Hannah Wimble	R. Griffin	Balie
"	28	Zweedsch	"	Constance	Soderberg	Nederland via Pasoeroean
"	29	Nederlandsch	"	Macasser	[illegible]	"
"	—	Ned. Indisch	"	Yughien	Tjan Tiam Aan	Balie

In lading liggende schepen te *Soerabaija.*

VLAG.		NAMEN DER SCHEPEN.	GEZAGVOERDERS.	BESTEMMING.	AGENTEN.
Pruissisch	bark	Dolphin	Klein	Nederland	Fraser, Eaton & Co.
Sardinisch	"	Lijdia	Bazano	Nederland	"
Nederlandsch	"	Hendrik Jan	J. van der Meijden	Nederland	"
Amerikaansch	"	Fortuna	Scudder	Boston	"
Zweedsch	"	Augusta	Sandeberg	Nederland	"
Hamburgsch	"	Herschel	Hanschild		Mathieu, Ebbs, Ruijs & Co.
Amerikaansch	"	Witch	Hultman	Boston	"
Ned. Indisch	"	Ellen	Wentholt		B. Kopersmit & Co.
Nederlandsch	"	Koningin Ida [illegible]	Elt.		"
"	"	Eclipse	C. J. Doeksen	Amsterdam	"
"	"	Delftshaven	Schaap	Nederland	"
"	"	Alcor	F. J. van Oppen	Nederland	"
"	"	Dorothea Henriette	D. Smit	Holland	B. J. van Eck & Co.
"	"	Deligence	L. Smit	Holland	"
"	"	Antelope	Valberg	Zweden	"
"	"	Jan van Brakel	C. Verheij	China	E. ten Brink & Co.
"	"	Almelo	R. P. Tjebbes		Schimmelpenniek & Co.
"	"	Stad Assen	H. J. Haverbult	Nederland	"
"	"	Jan Pieters Koen	P. A. C. Hugenholtz	Nederland	"
"	"	Agatha en Maria	W. B. van Zijp		P. Kervel & Co.
"	"	Vrijhandel	W. Leverstein		"
"	"	Rotterdam [illegible]	A. de Voogd v. d. Straaten	Nederland	J. F. van Leeuwen & Co.
"	"	Cortgene	D. Dunlop	Rotterdam	Anemaet & Co.
Engelsch	"	Nina	W. Lingard		Hill, Broekman & Co.

MARKTPRIJZEN.

TE BATAVIA, DEN 6 JANUARIJ.

Arak, *f* 60,— geen voorraad.
Koffij, Java *f* 34 @ 35,— 1400 pic. Soglo, te Soerabaija afgedaan *f* 35,—
———, Padang, *f* 33,91 laatste veiling te Padang 28 December.
Suiker Nº. 16 *f* 15,25 @ *f* 15,50—
Jenever A. V. H. bij Reynst en Vinju *f* 12,— p. kelder, in Consumptie.
Rijst, Indramaijoe met zakken, *f* 200,— @ *f* 225,— } met veel vraag zoo
———, witte Batavia, 1ste kwaliteit, *f* 150,— @ *f* 160,— } voor Europa als voor
———, " " 2de kwaliteit, *f* 130,— @ *f* 140,— } China.
———, Carga *f* 110 @ *f* 120,—
———, Gouvernement, geeft tot nadere bekendmaking niet meer af.
Wisselkoers op Holland pari, Engeland *f* 11,25 @ *f* 11,30,— Singapore *f* 2,70,— China *f* 2,77,— Calcutta *f* 120,— nominaal.

Vrachten. Eensgezindheid *f* 55,— voor Suiker, *f* 50,— voor Koffij, te Soerabaija en Pasoeroean te laden naar Amsterdam.

Jan van Brakel naar China, Cheribon laden tot 30 $ naar Macao, 40 $ naar Amoy, 50 $ naar Foo-Chow of 55 $ naar Shanghae.

Neerlands Koningin en E. W. van Dam van Isselt beiden uit zee terug te Soerabaija.

TE PASOEROEAN, DEN 28 DECEMBER.

Suiker Nº. 16 ₰ pic. *f* 15¼ @ *f* 15½,—
Rijst, (witte) ₰ koyang *f* 160,—
Id. (carga) " " " 140,—
Olie, (klapper) pic. " 30,—
Id. (katjang) " " 20,—
Wisselkoers 102 @ 103%.

Restant Producten in 's lands pakhuizen, den 28 December 1859.
11,675–44 pic. Suiker, oogst 1859.
60,041–38 " Koffij " 1859.

Den 28 December waren in de Gouvernements Pakhuizen afgeleverd, uit den oogst van 1859,

DER FABRIEK		Gouv. levering PIC. SUIKER.	vrije beschikking.
Wangoon Redjo,	a	10,582—89.	5,030—05
Ardjo Sarie,	a	14,130——.	12,867—60
Ardie Redjo,		16,000—11.	
Yoso Wilangon,		7,458—99.	
De Hoop,	a	12,118—77.	5,003—43
Djacatra Oost,	a	9,800——.	14,494—59
De Onderneming,	a	11,050—01.	14,618—21
Wono Redjo,	a	9,306——.	9,268—39
Kloerahan,	a	10,804—04.	8,350—38
De Goede Hoop,	a	6,860——.	5,017—61
Gañam,	a	10,998——.	4,788—46
Besoekie Oost,	a	7,884——.	11,967—31
Dankbaarheid,	a	7,056——.	5,980—04
Soeko Redjo,	a	7,500—08.	11,288—99
Kawis Redjo,		11,530—57.	
Patie Redjo,	a	8,000—10.	4,166——
Pleret,	a	10,9?2—08.	2,051—69
Te Zamen		165,848—09 pic. Suiker.	114,878—57
		178,076—38 " Koffij.	

N. B. Van de fabrieken met a geteekend is de Gouvernements levering afgeloopen

TE SOERABAIJA, DEN 2 JANUARIJ.

Suiker *f* 15¼ @ *f* 15½,—
Koffij,
Rijst, (Carga) ₰ koijang *f* 130 @ *f* 150,—
Idem (witte) " " *f* 160 @ *f* 180,—
Koehuiden ₰ pic.
Arak ₰ legger *f* 45,—
Olie (Klapper.)
Olie (Katjang.)
Kadjang Matten *f* 11 @ *f* 12,—
Rotting *f* 8 *f* 9,—
Wisselkoers.

Lijst der in het Entrepôt aanwezige regalen.

VAN DEN 2 TOT EN MET DEN 7 JANUARIJ 1860.

Van Nederland per Ned. schip *Nieuw Holland*, gez. Tuk.
3 kn. gemerkt EVB no. 1/3.
2 kn. adres *Hanegraaf*, H. (in een driehoek).
1 kt. adres Dr. *O. G. J. Mohnike*, Offic. van Gez. der 1ste klasse, adres *Hendrik van Reden.*

Per *Baron Forstner van Dambenoy*, gez. Kruijmel.
1 kt. adres *Paine, Stricker en co.*
2 kn. adres *J. K. Plum* adres *Specht Grijp.*
1 kt. gemerkt Salatiga.
1 kt. gemerkt JG no. 73.

Per *Hollandia*, gez Ruige.
3 pakk. adres *van Ommeren, Rueb en co.*
1 pak gemerkt BG no. 361.
1 pak gemerkt GS no. 145.
1 pak gemerkt PL no. 2528.
1 pak gemerkt DC/B no. 256.

Per *Jan de Witt*, gez Guijt.
1 kt. adres *A. J. W.*
1 kt. adres *H. R. Meskendorff.*
1 kt. gemerkt EJ no. 359.
1 kt. gemerkt KDS.
1 kt. gemerkt HEVDW.
1 kt adres *W. A. J. Hester.*
1 kt. gemerkt JGP no. 3.
1 kt. gemerkt *L. I. J. Kock*, Kapt. der Inf.

Per *Sumatra*, gez. Grivel.
1 kt. gemerkt IP & C no. 7.
1 kt. gemerkt HVR & C no. 414.

Per *Graaf Dirk III*, gez Rotgans.
3 kn. adres *L. J. W. de Waal*, no. 1/3 adres *Casten.*

Per *Twee Anthonijs*, gez. van Rijn van Alkemade.
1 kt. gemerkt GCN (in een vierkant) no. 1.
1 kt. adres *C. E. Uhlenbeck.*
1 kt. adres Mevr. *Drury.*
1 kt. adres *Tek van Kervel*, adres *Landberg.*
1 kt. adres Madame *Bosch.*
1 kt. adres *F. B. van Leeuwen.*
1 kt. adres *M. Huart.*
1 kt. adres *J. C. Reynst Jr.*
1 kt. adres *G. F. James*, Officier der 2de klasse.
1 kt. adres *J. A. G. Bossle*, adres *Reynst en Vinju.*
1 kt. adres Mevr. *Bik* geb. *Martens.*
1 kt. adres *A. J. Anemaet.*
1 kt. adres *J. L. Lindwurm*, op de Westkust van Sumatra, *adres Reynst en Vinju.*
1 kt. adres *Jan Bont.*
1 kt. adres *W. Cores de Vries.*
1 kt. adres *Leesgezelschap.*
1 kt. gemerkt PLH.
1 kt. gemerkt JHM no. 6.
1 kt. adres *M. A. A. Oudeman.*
1 kt. adres *B. J. van Eck*, te Soerabaija.

HANDELSBERIGTEN.

AAN- EN UITVOER TE BATAVIA,

VAN DEN 28 TOT EN MET DEN 31 DECEMBER 1859.

Aanvoer.

Van Engeland per Eng. schip *Caledonia*, gez. Hamilton, agt. Paine, Stricker en co.
1 bl. leder, 11989 stav. en 480 bund. ijzer, 487 coll. manufact., *Agenten.*
200 vn. bier, 250 md. aardewerk, 282 coll. manufact., 36 do. touwwerk, *Martin, Dyce en co.*
113 coll. manufact., *Adam en co.*
30 coll. manufact., *G. Wilson en co.*
10 coll. manufact., *Burt, Martin en co.*
12 coll. manufact., 40 md. aardewerk, *Hunter, Houghton en co.*
36 coll. touwwerk, *Order.*
6 vn. bier, 13 kn. manufact., *Voor Singapore.*

Van Singapore per Zw. schip *Hedda Fredrika*, gez. Lanson, agt. Busing, Schröder en co.
100 zakk. koffij, *Agenten.*
124 bn. zakken, *Joakim.*
11 bn. zakken, *Mantherns.*

Van Banca per Ned. bark *Johanna Elizabeth*, gez. ....
50 zakk. pijp aarde, *Gouvernement.*
1 kt. mineralien, *Order.*

Van Nederland per Ned. schip *Twee Anthonijs*, gez. van Rijn van Alkemade, agt. Reynst en Vinju.
1500 keld. genever, 100 vs. boter, 50 led. leggers, *Agenten.*
1 kt. boeken, *H. M. van Dorp.*
1 kt. muziek enz., *Busing, Schröder en co.*
13 kn. gereedschappen, 5 do. glaswerk, 1 do. buikriem platen, 48 do. glas, 200 theelood, 1 do. sloten, 9 coll. milit. goederen, 9 kn. lampen, 1 do. knoopen, 2 do. touw, 5 do. dassen, 3 do. klokken, 18 do. linnen, 55 do. katoen, 1 do. machinerien, 15 vs. zilv. munt, 100 do. kop. do. *N. H. M.*
100 ps. ijzeren ledikanten, 80 kn. en 24 coll. gouv. goederen, *Gouvernement.*
158 last. steenkolen, *Anemaet en co.*
50 hammen, 12 ps. gez. vleesch, *Gezagvoerder.*

Uitvoer.

Naar Singapore via Muntok en Riouw per N. I. stoomb. *Batavia*, gez. Neijte, agt. W. Cores de Vries.
1 kt. zijde, *Aan boord gebleven lading.*
187 pic. koper, *N. H. M.*
39 coll. gouv. goederen, eenige marine do. 150 ℔ koffij, *f* 120,000 zilv. munt, *Gouvernement.*
11 kn. bent. kalk, *Lim Hoa.*
40/4 legg. arak, 58 pic. triepangs, uit entrep. *G. Wilson en co.*
74 tross. touw, uit entrep. *C. Bahre en G. Kinder.*
5 kn. gedr. katoen, uit entrep. *Borneo C. Limited.*
1 kt. eau de cologne, uit entrep. *Hager en Schuurman.*
4 coll. manufact., uit entrep. *Pitcairn, Syme en co.*
100 vn. meel, uit entrep. *E. Moormann en co.*
6 kn. en 1 vt. wijn, 3 kt. provisien, 1 vt. bier, *John Pryse en co.*
3 kn. zw. katoen, *Said Hoesin bin Segaf.*
1 kt. doeken, *Sech Awab Bogawie.*
1 kt. goederen, 1 do. suiker, *Said Mok. Aydroes.*
4 vs. boter, 3 keld. genever, 2 kn. wijn, uit entrep. *Agenten.*
14 kn. laken en casemir, 3 do. grijnen, 2 do. trijp, 2 do. zijdenstoffen, 24 do. gedr. katoen, 77 do. oliph. tanden, 4 kruik. kwikzilver, 15 pic. pokhout, 2 kn. soija, uit entrep. *Dümmler en co.*
2000 ps. sp. matten, *Tan Hongkie.*
f 26,100 zilv. munt, div. *Arabieren.*
f 82,200 zilv. munt, *Maclaine, Watson en co.*
10 kn. opium, uit entrep. *Nahapiet.*
15 corg. doeken, *Said Abd. Rachman Alhabassij.*
1 pic. gember, *Sech Said Magat.*

Naar China per Deen. schip *Dannevirke*, gez. Mogensen, agt. C. Bahre en G. Kinder.
4216 pic. rijst, 47 do. rotting, *Busing, Schröder en co.*

Naar China per Ned. schip *Aminia*, gez. Arends, agt. Metzendorff, Wilmans, Ruijs en co.
4181 pic. rijst, 40 do. rotting, *Agenten.*

Naar Bremen per Old. schip *Oldenburg*, gez. Bunje, agt. Busing, Schröder en co.
182 legg. arak, 7 legg. araksperitus, 4657 pic. rijst, 294 do. rotting, 16950 ps. mal. stokken, 100 kn. koopmanschappen, *Agenten.*
4 vn. brood, uit entrep, *Batenburg.*

Naar Singapore per Eng. stoomb. *Strandon*, gez. Anderson, agt. Pitcairn, Syme en co.
330 keld. genever, uit entrep. *Reynst en Vinju.*
100 kn. cherry cordial, 100 do. cognac, 2 do. geweren, 5 vn. wijn, uit entrep. *E. Moormann en co.*
2 vn. scheepsblokken, een partij blokken, 4 kn. kramerijen, uit entrep. *C. Bahre en G. Kinder.*

AAN- EN UITVOER TE PADANG,

VAN DEN 1 TOT EN MET DEN 23 DECEMBER 1859.

Aanvoer.

Van Amsterdam per Ned. schip *Hendricus Gerardus*, gez. C. van der Zee.
500 stav. ijzer, 25000 dakpannen, 1000 vormen, 50 vn. koolteer, 25 vn. en 75 kn. bier, 26 kn. aardewerk, 14 do. papier, 200 vs. boter, 2 kn. zeildoek, 342 do. wit katoen, 100 kn. en 200 bn. shirting, 20 bn. ruwe drills, 12 do. garen. 16 do. ruwe dekens, 5 do. laken, 272 kn. ruwe katoen, 58 do. gedr. do. 45 kn. ongebl. do. 2 kn. witte djemets, 41 do. wolgoederen, 400 vs. staaf, *N. H. M.*
1 kt. regaal, *C. Palm.*
2 kn. regaal, *P. van Dijk.*
3 kn. regaal, *Hoogland.*
1 pak regaal, *van Staveren.*
10 vs. boter, 20 hammen. 35 Z. M. kaas, *Gezagvoerder.*

Uitvoer.

Naar Nederland per Ned. schip *Doelwijk*, gez. K. J. Swarts.
879 st. buffelhuiden, 196 pic. rotting, 3913 do. rijst, 1466 do. suiker, 21 do. notenmuskaat, 2 do. foelie, kn. 215 oud kopergeld, *Lading van Batavia aan boord gebleven*
5125 pic. koffij, 2307 do. zw. peper, 166 do. sago, 585 st. runderhuiden, 244 st. buffelhuiden, *N. H. M.*

Naar Nederland per Ned. schip *Anna en Elisa*, gez. C. J. Jaski.
400 pic. tin, 1179 do. suiker, 740 ps. buffelhuiden, 64 do. koehuiden, 100 kn. boomwas, 40 pic. kadranghout, 80 do. rotting, 74 do. zw. peper, *Oude lading van Batavia aan boord gebleven.*
19,981 pic. koffij, 65 do. gutta percha, 106 do. rotting, *Paine, Stricker en co.*
300 pic. koffij, *Wm. Townsend.*

Naar New-York per Amerik. schip *Agnes*, gez. Lijstle.
748 pic. suiker, 4000 ps. buffelhuiden, 39 pic. notenmuskaat, 40 do. witte peper, 2 kn. Jap. kopjes en schoteltjes, 476 pic. gomelastiek, 8 do. gutta percha, 100 pic. gomdammer, 24 do. cubeben, 10 st. afgodsbeelden behoorende tot de oudheden, *Paine, Stricker en co.* te Batavia.
2495 pic. koffij, 14 pic. gutta percha, 10 do. sago, 196 do. gomelastiek, 35 foelie, 162 do. kassia, 438 do. rotting, *Paine, Stricker en co.* te Padang.

Aangekomen Passagiers te Batavia,

van den 5 1859 tot en met den 7 Januarij 1860.

Met het N. I. stooms. Banda, Kapt. G. A. Neije, de heeren van Gennep, Kiel, Secretan, Roukes en familie, Boij Jenssen, mejufvr. Ronkes en Z. M. troepen van Soerabaija via Samarang.

KORRESPONDENTIE.

Een bewoner van *Goenoeng-Sahari* heft hartroerende klagten aan, en verzoekt ons, ze door middel van ons blad onder de aandacht der betrokken autoriteiten te brengen, over den jammerlijken toestand van de wegen van Goenoeng-Sahari en Jacatra, die, vol gaten en kuilen, door zwaar beladen karren en pedatties veroorzaakt, niet dan met levensgevaar te berijden zijn. Gedreven door de vrees, om op den een of anderen tijd zijn hals te breken, smeekt hij ons, de bevoegde autoriteit te bidden, die wegen te doen herstellen.[1])

Het ingezonden stuk over *Tafeldans* kan wegens plaatsgebrek heden niet geplaatst worden, maar wordt in ons No. van a. s. Zaturdag opgenomen.

[1]) Als 't mijn zaak was, zou ik zorgen, dat de wegen in orde bleven, om van al dat gezeur in de courant verlost te zijn.
(Aanmerking van den Zetter van den zetter.)

Van elk in deze courant voorkomend artikel, dat geen bloote nieuwstijding of aankondiging bevat, stelt zich verantwoordelijk voor de wet H. M. VAN DORP.

SNELPERSDRUK VAN H. M. VAN DORP TE BATAVIA.